Контрольный экземпляр

Масcе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 17 АВГУСТ, 1989 ШУ. ★ № 98 (7756). ★ Мах 3 кеп.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а СОВЕТСКИ РАЙОНА А СОВЕТСКИ РАЙОНА СОВЕТСКОЕ ЯХАЧА ЮРТА А ЦIИ ХУВЦАР ЧIОАГIДАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Советски районах Шатаевски район, Советски района административни центрах. — Советское яхача юртах Шатой аьнна цIи хувцар чIоагIде.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **В. ВОРОТНИКОВ.**

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. ЧИСТОПЛЯСОВ.**

Москва, 1989 шера 15 августа.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Вай республике этта во экономически хьал тоадара тIехьарча хана бокхха теркам тIабохийт областной партийни организаце. Цунна хетаяь яр селхан КПСС обкоме хинна партийни советски органий, предприятий а боахамий а кулгалхой совещани. Цига дакъа лоацаш бар парте обкома бюро членаш, обкома хьалхара секретарь Д. Г. Завгаев.

Совещани хьаеллаш къамаьл дир парте обкома хьалхарча секретара. НГIАССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела А. А. Мальсагова дийцар вай республика экономически а социальни а дегIайоалаяра де дезачох лаьца. Халкъа эша товараш арахецара боараш шозза айбе безилга белгалдаьккхар цо. Цхьабакъда, дукхагIча даькъе предприятеша а объединенеша а шоашта могар ду шоай планаш хьалха хиннaчул лохагIа хилийтара. Из чакхдалийта йиш йолаш хIама дац.

Совещане къамаьл дир районий цхьаболча кулгалхоша а министраша а. Цхьацца бахьанаш а лехаш, планаш лохъе гIертар царех цхьабараш. Масала, хьун боахаме министра шоай план лакхйинча кхы тIа дукха хьу теда езаргья, из Iалама Iаткъаргда аьлар. Цхьабакъда, из нийса ца хилар гучадаьлар совещане. Министерствана чуйоагIача предприятеша отходаш кIезигйнча а арахецача продукце ассортимент шерйнча а хьу кхы дукхагIа теда езаргйоацилга гучадаьлар.

Совещане къамаьл даьча КПСС обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева белгалдаьккхар, хIанз хIара кулгалхочо перестройкас дIадеххача тайпара болх бе безилга, халкъа эша товараш дукхагIа арахецара керда таронаш леха езилга. Цу дешашта парте обкома бюрос цIенхаштта тIахьожам лоаттабергболга.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

Агрегатчица

Укх 6—7 шера, дика Iомаяьй цо хIара станока «оамалаш». Заводе хьаеча басар деттача бакех цхьайола оатхалаш Хадчата кулгех чакхйоал. Скобаш яха изделеш кийчъеш яр из цу дийнахьа. НормагIа 400 е еза уж ; цхьан сменагIа. Цхьа сахьат мара ха йисаяцар смена чакхъяла, бакъда, 420 изделий яь яьннаяр Хадчат. ДIахо беш бола болх — нормал совгIа беш яр из.

Иштта лакха йий цун къахьегама овсарле массе а хана? — хетт аз из болх беш йолча механически цеха начальникага Хутиев Мувсайга.

— Эггара хьалха из професси оаха цунна Iомаеш баьккха кхо-бить бутт ца лаьрхIача норма дикка тIехххоачаш ца еш, цо смена чакхъялнйита дагадагIац сона укх массехк шера, — аьлар начальника. — Цул совгIа, цун кулгаша хьаяь издели госприемко брак яь ха а дагаягIац сона.

Шоай цехе болх беча хIара сага профессиональни говзал къоастае а цун мах бе а ховчарех специалист ва Мувса ше а. Ер иттлагIа шу да завода «дог» лоархIача цу эггара халагIйолча участкана цо кулгалду. Цул хьалхагIа а дукхача шерашка болх баьб цо станокаш тIа а завода кхыча моттигашка а. Цудухьа цо аьнна дош лоархIаме да болхлочоа. Заводера ара мел йоалача кийчача изделех (электросверлилкех, басар деттача бакех, заточни машинкех кхычарех) мел йоахка комплектующи оатхалаш хьаер а хIаьта кийча яраш шо-шоай бустамашка-параметрашка дIакхоачийта операцеш а цу цехе ю. Ерригаш а цу чу хьаераш 150 тайп-тайпара оатхалаш я.

— Госприемка а ОТК ира «бIарг» бола тIахьожамах чакхъювргъяцар тха продукци — аьлар Хадчата, шун цеха продукце дикал мишта лоархI, заводе аьнна аз шийга даьча хаттара жоп луш.

Бакъйоах цо. Укх тIехьарча хана айлуш доагIа хьалха дежа хинна цу цеха сий. Планаш а кхоачашъю цо. Хьалхарча ах шера яр — 107 процент кхоачашъяьй. ХIаьта цо кхоачашйнча мара ерригача заводо а кхоачаш мича ю из: тхьовра вай мааллара «завода» дог мадий из.

М. КАРАЕВ.

Автора сурта тIа: ГI. Ахрнева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» яхача завода агрегатчица Х. Цолоева.

Хроника

СССР Лакхехьарча Совета «Зуламаш дарца лоаттабу къовсам хаьдда чIоагIбарах» болча соцамага хьежжа НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиумо вIашагIъеллай зуламаш дарца къовсам лоаттабара ханна йола комитет. Цу комитета юкъебахаб республикански прокуратура, чурча гIулакхий, паччахьалкхен кхерамзлен, Лакхехьарча суда, юстице органий кулгалхой, общественни организацей, республикански газетий редакцей викалаш, СССР халкъа депутаташ.

Ачхой-Мартановски района «Урожайный» яхача совхозе эггара хьалхарчарца арендни подрядагIа болх бе йолаеннарех я З. Эдильханов керте латтача звено коллектив. Дика доал а деш, цо укх шера хьалкхеьй 25 гектар помидораш, пхи гектар нарсаш, моша горох-36 гектара тIа, ялх гектар кабуц, кхыдола баьцадараш. ДоагIача хьисапе баьцадаарашта доалдарах дика хьийкъа хьахиннад уж. Пачхьалкхен планагIа цар укх шера чуэца езаш яр

ДИКА ХЬИЙКЪАД БАЬЦАДААРАШ

180 тонн моша горох, хIаьта чу а нийца, пачхьалкхенга ехкар я 300 тонн. Задани дикка тIехкхоачашъярал совгIа звенос мел ехка горох лакхерча сортагIа я.

Боахамера еррига нарсаш укх шера яйна яле а, цун вIаштIехьдаьлар пхийтта тонн нарсаш дIаяла, совхозерча вокха кхойтта бригадо еррига дIаеннараш 7 тонн мара йоацача. Укх шера тIанийцача декхарех хIара гектара тIара 21300 килограмм помидораш яха езаш я из. ХIаьта уж чуэца йолаеннача хьалхарча гектараша луча хьувкъамга диллача хIара гектара тIара 30 — 35 тоннал кIезигагIа помидораш чуяхьарг ца хиларах дог тийша ба арендатораш. Иштта дика хьийкъа хьахулаш латт пар кабуц. Шеко йолаш бац уж цун план а толамца кхоачашъергхиларах.

Хьинаре къа а хьегаш, декхараш даим дизза кхоачашдеш башха-дика производствени толамаш доахаши бола болхлой кIезига бац звеноца. Царех ба механизатораш Эдильханов Шамиль, Сосламбеков IабдулРашид, шофер Бичуев Хьусен, болхлой Яхаева Макка, Юсупова Ата, Эдильханова Нюра, кхы дукхахбараш а. Цар хIара сменагIа нормаш 125 — 130 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дIадахийтац.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Оарц дала!

ГIо эш

Баьцадаарапи сомн чакхбаккхарга диллача, Нохч-ГIалгIайчене эггара йоккхагIа я Сунженски района «Ассинский» консерваш ю завод. Шера 57 миллион туб (эзар условни банка) арахеца низ болаш я из. Иштта я план а. ХIаьта ший продукци Къулбаседа 261 адресагIа дIаяхьийта езаш а я. Мишта кхоачашду цу коллективо ший декхараш?

Белгалдаккха деза, гIулакх хIанзарчоа соахкарчул дикагIа лелалга. Масала, дIадахача шера ялх бетта 13 миллиони 656 эзарн туб арахийца хиннаяле, укх шера цу юкъа — 15 миллиони 23 эзарн туб. Иштта низ дале а республика статуправлене еннача даннеех, консерваш яра ах шера план 98,4 процент мара кхоачашъянзар. Фу бахьан долаш нийсденнад из? укх деношка цу заводе даха хилар тхо. Итт сахьат доалаш кулгалхоех саг коравaнзар тхона. Завода коа дIачууха а араювла а машинаш озача моттиге баьгIарашка хьттача: «чакхъяккхара бийдал — сом, баьцадаараш лахара республика колхозашкен совхозашкен гIолла дIаса бахаб кулгалхой, хIаьта завода планах а производствах а шоашта лоадама хIама хац. Кастта хьавоагIаргва е директор е цун заместител. Цар мадарра дувцаргда шуга», аьлар.

ВЕСОВОЙ йолча пенах хьалтеха тайптайпара графикаш йоахк. Цар тIа белгалдаьккха да хIара дийнахьа Сунженски, Ачхой - Мартановски районашкарча колхозашен совхозашен заводе мел сом, баьцадаараш хьатIакхахьа деза. Царга хьежаш латташ, тхона хьатIавера гIаьхха ха яьнна цхьа саг. Из хиннавар цу завода кабачкеех икра еча цеха снабжене болхло Романовский Георгий.

— Шо хьежаш дола графикаш боахамаша 30 процент а кхоачашъяц, — аьлар цо. — Из бахьан долаш, чакхъяккхара бийдал лехаш дIа-хьа удаш лела дезаш да тхо. ХIанз Къулбаседа - ХIирийченера воагIа со цхьа машина кабачкеш а яхьаш. Уж а халла мара яланзар сона. Аз денача цу баьцадаараша тха цехера болхлой чIоагIа гIад а бигаб. ХIана аьлча, цхьан дийнахьа тIатеIIа болх бе а цунца цхьана дикка ахча даккха а йиш йолаш ба уж. Аз укх заводе къахьега хIанз ткъаьн дийтталагIа шу да. ХIаьта чакхдахара укх шера санна баьцадаараш къе долаш цхьаккха шу дагадагIац сона.

Лостам болаш, цIена дар завода коа-карта. Зизаш дIадегIа хоза хьаяь клумбаш яр.

— Го дезар шоана соахка укх коа даьллар. ДогIа дийлхача хотта баьле тIаювхаш хьамча инкаш йоацаш дIа-хьа ваха йиш йолаш дацар. ХIанз шоана гуш клумбаш йолча, кхокха килограмм чуйодаш йола эзараш банкаш латтар хьалъетта, чу телха консервированни баьцадаараш а долаш, — дувц дIахо Романовске. — ХIанза-м ялсмале я — дIа мел хьежача асфальт. Уж деррига хувцамаш даьраш укх шера баьхка керда кулгалхой а ба.

Коа юккъе вIаштIаръяь хьалъеш керда гIишло латтар. Цунах лаьца хьттача Романовске аьлар:

Из завода къахьегамхой культурно - бытовой хьалаш тоадара укх шера хьаде доладаь цIа да. Цу чу хургья лувчара сауна, наха салаIара ЦIе уголок, актови зал, лорий кабинеташ, и. кх. дI.

...Коа гIолла лелача хана, тхона хьатIавера завода директора заместитель Хашагульгов Заьудина Мувса.

— Директор вайна тахан коравоагIе тамаш я. Ачхой-Мартановски района, совхозашка гIолла лелаш хургва из хIанз баьцадаараш, сом лехаш, — аьлар цо. — ХIаьта а завода производства хьакъехьа оаша даьча хаттарашта жоп дала сайна могаргда, аьнна хет сона.

Цунца дийцачул тIехьагIа укх тайпара сурт белгалдаьлар. Кхаь сменагIа болх беш цхьайтта юртара бархI бIаь совгIа саг ва заводе къахьегаш. Цар социальни, бытовой, культурни хьалаш махулла дикагIа вIаштIехьдаха гIерташ шоай низ дIа мел кхоачар ду завода администраце. Итт автобус я уж балха хьа а дIацIа а кхувлаш. ХIаьта а цу боахаме хIанзарчоа эттача хьала раьза бац нах. ХIана аьлча, цкъаза ах сменагIа хьаде хIама доацаш багIа безаш хул, чакхъяккхара бийдалца шоаш Iалаш ца барах. Иштта нийсделча, дийнахьа цаI е шиъ сом мара ахча доаккхалац, цхьан сагага.

Фу бахьан долаш эттад из гIулакх иштта нийрча?

Лакхе аьннача тайпара, карара шу долалуш Ачхой-Мартановски, Сунженски районий боахамашца договораш оттадаьдар завода администраце, графикагIа хIара дийнахьа чакхдахара мел баьцадаараш хьатIакхахьа деза белгал а доаккхаш. Масала, моша горошек. Из договорага хьежжа «Новосельский» совхозо дийнахьа — 14 тонн, «Овощевод» совхозо — 21 тонн, «Урожайный» — 16 тонн, «Бамутский» — 15 тонн, и. кх. дI. хьатIанкхахьа езаш яр. Цхьабакъда, цхьан «Бамутский» совхозо мара кхоачашдинзар декхар, вокх нийс боахамо юкъера лаьрхIача — 30 процент. ХIаьта нарсашца завод Iалашъяра график —10 процент.

— Иштта халача хьалашка консервированни продукци арахецара план йизза кхоачашъяьеце а, 98,4 процент мукъагIа кхоачашъе малагIча таронаша вIаштIехьдалийтар дувца дийхача, М. Хашагульгова аьлар:

— Эггара хьалха белгалдаккха безам ба са, продукци арахецара ах шера план яь яккхара ца тоъаш йисар оаха цхьан дийнахьа йоаккхар мара хиннайоацилга. Вешта, тхона новкъостал дир республика Госплана пурамах тха завод юкъейоагIача «Сунжа» АПО кулгалхоша август бутт хьатIакхаччалца хIара килограммах 85 кепиг а телаш арендаторашкара, бахача нахагара нарсаш, 87 кепиг а телаш помидораш ийе бокъо енна хиларо. Цул совгIа, Къулбаседа - ХIирий республикера, Ставропольски краера кабачкеш, кхытайпа баьцадараш хьатIакхухьаш уж а чакхдаьхар.

Цехашка, складашка беча балхага, цигарча хьалага хьожаш а хилар тхо. ЦIена, лостам болаш дар массанахьа. ТIатеIIа цхьацца гIулакхаш деш боахкар нах.

ТIехьагIа тхох хьакхийттар завода директор Зельбухаров Шудди Ахмедович а.

— Ах шера план кхоачашъяьяц, тIехьабусарашта юкъе я, яхаш ювц тха коллектив. Завода администраце бехк бар, нагахьа санна, леттIа къахьегара электроэнерги, дIайхен шийлен хий доацаш нах битабалаpe е механизмаша болх ца бое. Из деррига а долаш да, ТIаккха алал оашош, тха фу бехк ба договорашка хьежжа боахамаша шоашкара йоагIа бийдал хьалуш ца хилча? Фу чакхйоаккхаргья оаха? ДIадахача ах шера кхыметтел 50 процент а кхоачашъяьяц-кх цар шоай графикаш. КIалхарбала гIерташ укх тайпара каьхаташ ухийт тхога. Хьажал шоаш.

Каьхатий цхьа туп хьакхувдаю Зельбухарова. Еш оаха эггара хьалха нийсъенна акт. «Урожайный» совхозера яйта я из. «Укх шера 13 июне чIоагIа мух а хьекхаш ша а тохаш догIа дийлхачул тIехьагIа, хIалаьхилар 58 гектара тIа хинна моша горошек. Из бахьан долаш тхогара йоагIа 361 тонн из продукци шуга дIаяла низ бац тха. КIала латт совхоза директорен парткома секретарен подписаш. Иштта цу дийнахьа догIа а делхаш ша тохар бахьан долаш йоагIача ши бIаь тонн мошача горошеках 110 тонн мара яйта вIаштIехьдаргдац тха, яхаш актаца цхьана каьхат дайтад «Орджоникидзевский» совхоза кулгалхоша, хIаьта «Овощевод» совхозера — 140 тонн нарсаш, аьнна, и. кх. дI.

— ТIехьарча хана-м кIезиг-дукха тоалуш а доагIа тха гIуланхаш. Сом хьатIакхухьаш ба, помидораш а йолаеннай. ХIаьта а завода берригача низаца кхаь сменагIа болх бе карагIдалац, чакхъяккхара бийдал хIанз а ца тоъаш, — дувц дIахо Зельбухарова. — Из ховш цхьаболча боахамий, бригадай кулгалхоша эхь а эздел а доадаьд. ХIанзза «Ассинский» совхозера помидораш яхьаш вена цхьа бригадир дIавахийтар аз, цунгара уж хьа а ца эцаш. Бахьан? Тха лабораторе белгалдаьккхар, цо хьаеначарех 23 процент телхалга. Се а хьежар со царга. Дукха яр тIа кIай вар а йилла йохкаяла йолаеннараш. ХIаьта а цхьоалагIча сортах яраш санна дIаэца, яхаш чурваьнна лабораторе болхлочоа къувсаш вар бригадир. Иштта хьувзаргвацар из тха хьал а довзаш цун чотагIа шийна пайда баккха гIийртавецаре. Июне, июль бутт юкъекхаччалца кхы де хIама а доацаш пхьарс миссел йоккхий а къаяларах IажагIъенна а кхоалагIча сортах кхыметтела лархIа йиш йоацаш цхьоалагIча сортах яраш санна хьаййьча нарсашца бIарчча кIоаг хьалбизаб оаха. Дирдаьча хи чу ухк уж. Талхаргъяц. Баьцадаараш чакхдаьлча Iай суп-рассольникаш, тайп-тайпара салаташ дергда царех. ХIаьта, банкашка берхIалла ехка нарсаш арендаторашкара, бахача нахагара килограммах 85 кепиг а телаш нийяьраш я. Из бахьан долаш кхо литр чуйода цхьа банка хьалйизара 3 сом и 48 кепиги дIадахар тха.

Лоацца аьлча, шоай бехк цу завода администрацена тIабилла а ца гIерташ, чакхъяккхара эшача бийдалца из коллектив Iалашъяра оарцагIбала беза республика агропрома кулгалхой.

М. ХАМАТХАНОВ.

Во тIаккхаьчараш цхьаь бутаргбац

НАХ БИЦБАЬБ

Во цхьаннега а хьатта дагIац. Иштта нийсделар укх шера лаьтта чутакхарца дувзаденна Ножай-Юртовски районе баха бIаьш дезалаш шоай вахарах бохар а. Хало тIаккхаьчарашта цIаккха бицлац шоаш цу хана хьаллаьпа, гIо-новкъостал даь нах. Из тамаш а яц, хIана аьлча, шуга кхаьча сагото тхога а кхаьчай, аьлча санна, царгара бала байбеш, царна уллув дIаайттар уж.

Иштта дага доаца во тIакхаьча, шоай фусамех беха Ножай-Юртовски баьхача нахах дуккха бараш дег тIара, безаме тIанийцар шелковчанаша, къаьстта Старогладовская яхача станице бахараша. Эггара дикагIйолча моттиге лаьттан участкаш хьожайир царна керда вахар диллара.

— ЦIенош хьалдара царна лаьрхIа фондаш хьакхачарга хьийжача, гIишлош хьал ца еш чIоагIа тIехьаяргIйолаш яр, — аьлар станични Совета председатела Богданова Вера Борисовнас. — Долче, района партийни советски органаша шоай резервашка хьежжа царна хьежае йолайир хьун материалаш, шифер, жагIа, гIум, уж хьатIаоза техника.

Иштта шоай керда вахар дуллаш боахкача ножай-юртовцашта вIалла дага а доацаш, цар дегашта чIоагIа Iаткъаш, цхьа проблема хьалхашка эттар царна. Из дувзаденна дар шекар, налха, сапа, хIамаш ютта порошок ца хьежаеш хиларца. Уж царна хьежае йиш йолаш бацар Шелковской района кулгалхой, иштта станични Советашта керте латтараш, хIана аьлча, цу материалий даькъе хьаьший шоаш болча хьакхачалехьа укхаза бахача наха хьежаеш хиннараш мара яцар районе хьакхоача фондаш.

Долче, шоай фусамех беха, доккха во дена цу районе хьакхаьча Ножай-Юртовски районера бIаьш бола дезал баа кхача боацаш бисар. Цудухьа йинза яргIйоаца экскурсеш е болабелар Шелковской района, иштта станични советий кулгалхой. Цар маршруташ укх тайпара яр: Шелковской — Ножай-Юрт, цигара юха, Шелковской — Грозный, Министрий Совет, респотребсоюз. Цхьабакъда, сагото тIакхаьчача наха денна эша кхача хилийтара цар оарц доахаш, деш долча дехара оаз дIахозаш а, из дукъ шоашта дIатIаэца тугаш а цхьаккха адрес корадинзар шелковчанашта.

Из иштта хилар къаьгга хьахьокхаш массехк масал доаладу Старогладовская станични Совета председатела Вера Борисовнас.

— Кхозза яха хиннай со Ножай-Юртовски райисполкома председатель Кудусов Али Алавдинович волча. — аьлар цо. — Тхо долча баха баьхкараш ворххIе даь хана денз шун районе баьха, шоана бовзаш бола нах ба. Кхачан продуктай а моющи средствай а царна йола фондаш шуга я. Долче, аз дех хьога царна доагIа дакъа цига хьахьожадар автолавкаца.

Цо дийцар лергах дIакхетапар Кудусовна.

Цхьабакъда, шо долча тха районера 68 дезал прописка а яь, бахаш бац, аьнна, бехка кIалхара вала велар Али Алавдинович. Староглaдовская яхача станице прописка а яь баха ховшаш барий спискаши бокъонаши шийна бIаргаяйтача, дувц В. Богдановас. Шоашта кхачан продукташи моющи средстваши эше, укхаза хьа а ухаш дIакхахьа еза цар уж, аьлар Кудусова.

Хьажал, Ножай-Юртовски райисполкома кулгалхочун позицега. Мишта хетт шоана из? Цо яхкхача бесса кхачан продукташ ийе Ножай-Юрта дIа а ухаш уж леле хана-жерахьа шоай тхов-кIийле а хинна баха ховшийта-м гIертац из ший юртахой. Iа хьатIанкхача юхейнсар геттара кIезига ха я. Долче, уж иштта паргIата бац А. Кудусовс ювца экскурсеш е. Коммуниста, райисполкома кулгалхочо, кхы вIалла деце советски гражданина лаца йиш йоаца позици я сагото тIакхаьчача наьха хьакъехьа цо лаьцар. Цхьабакъда, цо хьаьда жоп а лургда, аьнна, хетт сона хIанз ше леладеча гIулакха хьалхара.

Цу дешах лаьца тхо леткъад КПСС обкоме а. Республикански кулгалхошкара иштта оарц даьха даргдац тхо, е из даха безам хилча нийса а дац, хIана аьлча, цар къестае еза проблемаш дукхен йоккхийн я, яхаш дувц Ножай-Юртовски района Беной яхача юртара укхаза баха баьхкача вежараша АхмедовгIар Султанеи Iаббасен, Уцмигов Элинани Умхиевича, кхычар. Долче, тIехьа а ца тетташ, шинна района кулгалхоша цхьана барт а баь, кхачан продукташца уж Iалашбелта цхьан кога тIа даккха деза.

Цу лостамагIа Шелковской райисполкома кулгалхоша деш дар фуд хара царца къамаьл хилар са. Хатар хинна шун районе баха баьхкача ножай-юртовцашта эшар-дезар, цар хьалаш миштад хой хьона? — аьнна, шийга даьча хаттара жоп а луш, райисполкома председатела Талутова Току Манкаевнас аьлар:

— Царна кхачан продукташ еннайий, гIишлон материалашца уж Iалашбой, тховкIийленаш хьаяь, уж мишта дIанийслуш ба сона хац. Цох дувцаргда хьона райплана председатела Забелина Любовь Владимировнас.

Керда баха ховшача наха хадданза йоахко е езача, цар гIулакхаш мишта лел хьожаш даим тIахьожам лоаттабе безача кулгалхочо дувцачунга хьажал шо. Цхьаккха хIаманца доагIаш а райисполкома председатела дувца йиш йолаш а дий хIанз цо яхаш дар?

Цхьабакъда, дог а лазаш, бала а кхаьча, чIоагIа сагото йолаш керда вахар дуллаш болча наьха гIулакхех, царна хьалхашка уттача халонех, цар хьалех дувц райплана председатела Любовь Владимировнас:

— Цкъа санна массехказа из гIулакх нийца яха хиннай со Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель Айдинов Николай Иванович, респотребсоюза председатель Гуужиханов Хаваш Межиевич волча. Цу даькъе шоашка яздаьча каьхаташта жоп ца даларал совгIа, аз шоашта тIадахьаш дар малагIа дехар да хайча, цIерах къехкаш санна, тIаэца а тигадац цар со.

Цул совгIа, хьалхарча ах шера тха районе вахача 45700 сага хьожаяьяр кхачан продукташи моющи средстваши, керда баха хьахьожабаь нах а тIехьа дIалаьрхIача уж дукхагIа бале а. ШоллагIча ах шера тхона хьожаяьй уж 44800 сага. ТIаккха зулам дац-теш республика цхьаболча кулгалхоша тхона деш дар? Кхыча бесса цу гIулакхах кхы ала хIама дац са, аьле ткъарре Iокад Любовь Владимировна.

Хьагуча суртах Ножай-Юртовскии Шелковскойи райисполкомий, респотребсоюза кулгалхоша, Министрий Совета председатела заместитела цу лоархIамеча а бехктокхамеча а гIулакха тIехьа лаьца позици цхьатарра я, цхьаккха дича гаьна яла йиш йоацаш а я.

Лакхе вай йийца проблема кIориг а хеталургйолаш, хьем ца беш, сихха къоастаянза яргIйоаца проблемаш нийсъеннай укхаза кхы а ножай-юртовцашта. Цунна тешал деш цхьа-ши масал доаладергда вай. Старогладовская яхача станицал арахьа эггара хозагIча моттиге лаьттан участкаш дIаеннай бахарах бехарашта. ХьалххагIе а укхаза хьакхаьчараша лардаш а ехка, пенаш урагIдахийтад, тхов тIабахийтаб. Уж геттара кIезига ба. Цхьабакъда, вожаш а сатийна Iеш бац. БIаргех саьрг кхийттача санна сатессача денз боад къовлабаллалца шоашта эша гIум, жагIа, топпар, кхыйола гIишлон материалаш хьатIаозаш, топпарах бийда кирпицк еш, каркасаш вIашагIъехкаш хьувз уж.

Из дика да. ХIаьта со ала гIертар кхы да. Шоашта мел эша гIишлон материалаш йоллаше, цемент ца хиларах цIеношта лард йолла йиш йоацаш, уж хьал ца доладеш Iеш ба уж. БIарччача районе еррига а ши цементовоз мара яц. ДIабахача шин бетта цкъа мара аргIа хьакхаьчаяц цу цементовозий станице бахарашта. Цхьан дийнахьа хьаенар а 5,5 тонн гаргга цемент мара яц. Цементаца ю Iалашо иштта во ярах ах фундамент дIаелла, дIахо болх бе йиш йоацаш вагIа Табоев Хан-Паша, 80 процент лард дIа а елла. Iеш ва Решидов Хьусен, 60 процент лард дIаелла, болх сеца латт Тимаров Джалаудина, цIенош хьаллара мел эшар хьатIа а эза, цемент ца хиларах деш хIама доацаш Ягохаджиев Iаьла вагIа цаIи ахи бутт бизаб. Иштта цIенош хьаллеча наьхъаш дехкадац, хий даьккхадац, электрически ток хьатIайоалаяьяц. Ахкан тIехьара бутт ба чакхбоалаш латтар. Гуйрийнара догIаш доладала. Iа хьатIанкхача юхейнсар дукха ха яц. Цудухьа шоашта сихха гIо дар дехаш оарц доах цар республика Министрий Совета, района партийни советски органашкара. Цхьабакъда, цар оаз дIахозаш яц. Долче, тхов-кIийле йоацаш Iана кIал бахар кхерам болаш ба ножайюртовцашта. Из цхьаккха дича а нийсдалийта йиш яц. Цу гIулакха бехке бараш бехктокхаме а озаш, цIенхаштта царгара цу даькъе доагIар хьадеха деза ха хьатIаэттай.

Б. КОСТОЕВ,
тха спецкорр.

ПРОЕКТ

РСФСР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах дола

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Закон

Социалистически демократи, халкъа самоуправлени дегIайоалаяр духьа, хоржамий система, халкъа депутатий Советий структура а болх а эргабаьккха тоабар духьа 1988 шера 1 декабрерча «СССР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах долча» СССР Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

I. РСФСР Конституцена укх тайпара хувцамаши тIатохараши де:

1. Корта 10 укх тайпарча редакце хилийта:

«Корта 10

ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ СИСТЕМА А БАЛХА ПРИНЦИПАШ А

Статья 85. Халкъа депутатий Советаш — РСФСР халкъа депутатий Съездо а РСФСР Лакхехьарча Совето а, автономни республиких Лакхехьарча Советаша, халкъа депутатий моттигерча Советаша — краевой, областной, автономни областий, автономни округий, районни, городской, городашкарча районни, поселкови, юртийчар хьаю РСФСР паччахьалкхен Iаьдала представительни органий цаI йола система.

Статья 86. РСФСР халкъа депутатий Советий полномочей ха — пхи шу.

Паччахьалкхен Iаьдала йоагI-йоагIача органий полномочей ха чакхъяла биъ бутт бисача РСФСР халкъа депутатий а автономни республикай Лакхехьарча Советий а хоржамаш ду, хIаьта халкъа депутатий моттигерча Советашка — кхаь беттал тIех ца доалийташ.

Статья 87. Республикански а моттигера а лоархIам бола эггара саготагIа дола дешаш къестаду РСФСР халкъа депутатий Съезда заседанешка а РСФСР Лакхехьарча Совета сессешка а, автономни республикай Лакхехьарча Совета сессешка, халкъа депутатий моттигашкарча Советий сессешка е цар референдумашка оттаду.

РСФСР халкъа депутатий Съездо хорж Лакехьара Совет а РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель а, автономни республикай Лакхехьарча Советаша а халкъа депутатий моттигашкарча Советаша а хорж Советий председателаш, РСФСР Лакхехьарча Совета, автономни республикай Лакхехьарча Советий, халкъа депутатий моттигашкарча Советий, городашкарчар (районашта кара йолча городашкара), поселкови а юртий а Советашкара дIаниккхача шоай президиумаш я.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советаша хьаю массазара комиссеш, вIашагIъехх исполнительни а распорядительни а, хIаьта иштта царна отчет тела кхыйола а органаш.

Халкъа депутатий Советаша хоржаш е дIахьежабеш бола гIулакхаш тIара нах шоай балха тIа хила йиш яц вIаштта оттаяьча шин ханал дукхагIа.

МоллагIча гIулакха тIара саг ханал хьалха дIаваккха йиш я цо шийна тIадаьхка декхараш лерттIа кхоачаш ца дой.

Статья 88. Халкъа депутатий Советаша вIашагIъехх шийна чухь паччахьалкхен тIахьожами предприятешка, учрежденешка, организацешка къахьегамхой общественни тIахьожами вIаши тарбеш йола халкъа тIахьожама органаш.

Халкъа тIахьожама органаша шоай компетенцега хьежжа тохкам бу законодательствас дIадехараш, паччахьалкхен программаш а заданеш а кхоачашъяра; паччахьалкхен дисциплина телхаярца, местничество лелаярца, гIулакх ведомственни леладарца, хIаманна доал ца дарца, кхом ца барца, володитаца а бюрократизмаца а къовсам лоаттабу; тIахьожам лоаттабеча кхыча органашта координаци ю; паччахьалкхен аппарата структура а болх а эргабоаккхаш тоабара гIо ду.

Статья 89. Халкъа депутатий Советаша юкъарчал доацаш а шоаш вIашагIъехкача органашка гIолла а шоай территореш тIа доал ду паччахьалкхен, боахама, социально-культурни вахара дерригача доакъошта, решенеш тIанийю, уж кхоачашъелга Iалашду, решенеш вахаре кхоачашъяра тIахьожам лоаттабу.

Статья 90. Халкъа депутатий Советий болх вIаштIехьбоакх дешаш коллективно, паргIатта, корта болаш дувцара а къестадара а кIийлен тIа, исполнительни распорядительни органаша, Советаша вIашагIъехкача кхыча органаша вайна, къахьегама коллективашта, бахача наха хьалхашка гласность йолаш а хан-ханнахьа отчетша еш а, бу болх, цар балха гражданаш шерра юкъеувз.

Халкъа депутатий Советаша, цар хьаеча органаша теркал ду обществана хетар, республикански а моттигера а лоархIам бола эггара саготагIа дола дешаш дувца увттаду, шоай балхах а тIанийяьча решенеех а гражданашка хан-ханнахьа хоам бу».

2. Корта 11 укх тайпарча редакце хилийта:

«Корта 11

ХОРЖАМИЙ СИСТЕМА

Статья 91. Халкъа депутаташ хорж цхьамандатни е дукхамандатни хоржамий округашка массане дакъа лоацача, нийсачен духхьларчен харжара бокъонах, къайлагIа кхаж а тоссаш.

Статья 92. Депутаташ харжар массане дакъа лоацаш да: харжа а **хержа хила** а бокъо я **18 шу** даьннача РСФСР гражданий.

Халкъа депутатий шин Совете мара цхьатарра депутат хила бокъо яц РСФСР гражданина.

РСФСР министрий Совета, автономни республикай Министрий Советашта, халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитетий составана юкъебоагIараш, цу органий председателашкара дIаниккхараш, ведомствай кулгалхой, халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитетий отделий, управленей кулгалхой, судахой а паччахьалкхен арбитраш а шоаш балха тIа хьожабеча е харжача Совете депутаташ хила йиш яц.

Хоржамашта юкъе дакъа лацац судо хьаькъала телха лаьрхIа психически цамогаш болча гражданаша, лийца чубоахкача наха, хIаьта иштта суда решенегIа низагIа дарба **деш бараша**.

Статья 93. Халкъа депутаташ харжар цхьатарра бокъо йолаш да: хIара хоржамий округе гIолла харжархочун цхьа голос я; хоржамашка цхьатарра бокъо йолаш дакъа лоац харжархоша.

Статья 94. Халкъа депутаташ харжар духхьалара да: **халкъа** депутаташ гражданаша хорж юкъарчал доацаш.

Статья 95. Халкъа депутаташ хоржача кхаж къайлагIа тосс: кхаж тоссарий лоIама тIахьожам лоаттабелга дехх.

Статья 96. Хоржамий округашка гIолла халкъа депутаталла кандидаташ оттабе бокъо йолаш я къахьегама коллективаш, общественни организацеш, **юкъерча лаьрхIача а лакхерча а дешара заведеней дешархой а студентий а коллективаш,** нах баха моттигашкарча харжархой, тIема доакъошкарча тIем тIа гIулакх дерий собранеш.

Халкъа депутаталла кандидаташ дукха е кIезига хилара доазув оттадац. Хоржамашта хьалхарча собране дакъа лоацача хIаране йиш я моллагIа кандидатура оттае, цу даькъе ший яр а.

Халкъа депутаталла кандидаташ шоаш оттабича деиз хоржамашта хьалхарча кампане цхьатарра бокъонаш йола дакъа лоацаш ба.

Хоржамий бюллетенешта юкъебахьа йиш йолча кандидатий дукхала доазув оттадац.

Хоржамий округашкара халкъа депутаташ хоржача хана хоржамашта хьалхара окружной собранеш е йиш я округе гIолла халкъа депутаталла оттабаь кандидаташ бувцара а йоагI-йоагIача хоржамий комиссе кандидаташта регистраци яра решенеш тIаэцара а.

Халкъа депутаташ харжарца ювзаенна расходаш **духхьал** паччахьалкхен чотагIа ю.

Статья 97. Халкъа депутаташ харжара ю кийчо гучачахьеи гласнои чакхйоакхх.

Хоржамаш делга Iалашду хоржамий комиссеша, уж вIашагIъехк къахьегама коллективай, общественни организацей, нах бахача моттигашкарча а тIема доакъошка тIема гIулакх дерий а харжархой собраней викалех.

РСФСР гражданашта, къахьегама коллективашта, общественни организацешта таро лу халкъа депутаталла кандидатий политически, адамий оамалаш паргIатта а массе оагIорахьара а ювца, хIаьта иштта собранешка, кепайоазон тIа, телевидене а радио гIолла а кандидата тIехьа е духьала агитаци е.

Халкъа депутаташ харжара порядок белгалъю РСФСР а автономни республикай а Законаша.

Статья 98. Харжархоша шоай депутаташта наказаш тел.

Халкъа депутатий йоагI-йоагIа Советаш хьеж наказашка, экономически, социальни дегIаахара планаш увттаеча а бюджет вIаштIехьйоаккхача а хана, хIаьта иштта кхыча дешаех решенеш кийчъеча хана теркал ю уж, наказаш кхоачашделга вIаштIехьдоакхх, уж чакхдахарах гражданашка хоам бу».

3. Корта 13 укх тайпарча редакце хилийта:

«Корта 13

РСФСР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ СЪЕЗД А РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ А

Статья 104. РСФСР паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхера орган я РСФСР халкъа депутатий Съезд.

РСФСР халкъа депутатий Съезда бокъо я РСФСР кара дола моллагIа дош дувца а решени тIаэца а.

Алхха РСФСР халкъа депутатий Съезда мара карадац:

1) РСФСР Конституци тIаэцилга, цунна хувцамаш делга;

2) СССР чурчен арахьарчен политика керттерча лостамашка хьежжа, РСФСР чурен арахьарен политика вIаштIехьйоаккхилга;

3) РСФСР карарча къаман-паччахьалкхен устройства дешаех решенеш тIанийелга;

4) РСФСР административно-территориальни устройства дешаш къестадара порядок белгалъелга;

5) РСФСР-ан кхыча союзни республикаштеи юкъера доазонаш хувцадалар, хIаьта РСФСР керда автономни республикаш а автономни областаш а хьахилар СССР халкъа депутатий Съездага чIоагIдайта дIачулулга;

6) перспективни паччахьалкхен планаш а РСФСР экономически социальнои дегIайоалаяра лоархIамегIйола республикански программаш а чIоагIъелга;

7) РСФСР Лакхехьарча Совете хоржилга;

8) РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель хоржилга;

9) РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела Хьалхара заместитель а РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела заместителаш а хоржилга;

10) РСФСР Министрий Совета Председатель чIоагIвелга;

11) РСФСР халкъа тIахьожама Комитета Председатель, РСФСР Лакхехьарча Суда Председатель, РСФСР Керттера паччахьалкхен арбитр чIоагIвелга;

12) РСФСР конституционни надзора Комитет хоржилга;

13) республикански халкъа кхаж тассарах (референдум ярах) йола решенеш тIаэцилга;

РСФСР халкъа депутатий Съезда бокъо я РСФСР Лакхехьарча Совето тIанийяь акташ дIаяха.

РСФСР халкъа депутатий Съездо РСФСР законаш а соцамаш а тIанийду РСФСР халкъа депутатех дукхагIбараша тIехьа кхаж тоссе.

Статья 105. РСФСР халкъа депутатий Съезд латт 1068 депутатах: 900 депутат — территориальни хоржамий округашкара; 168 депутат — къаман-территориальни хоржамий округашкара укх нормагIа: 4 депутат хIара автономни республикагара, 2 депутат хIара автономни округагара, хIаьта 84 депутат краяшкара, областашкара (автономни образованеш дIаяьхача), городашкара Москвагареи Ленинградагареи.

Территориальни а къаман-территориальни а хоржамий округаш хьаю харжархой дукхалга-кIезигалга диллача кертерча даькъе харжархой цхьан боараме болча моттигашка, йоагI-йоагIа территориальни яраш — РСФСР ерригача территоре тIа, къаман-территориальни яраш — автономни республика, края, областа, городий Москван а Ленинграда а, автономни областа, автономни округа доазонаш тIа.

Статья 106. РСФСР халкъа депутатий Съезд ший хьалхарча заседане гулъю хоржамаш хинна шин беттал дукхагIа ха ялалехьа.

Цо хоржача мандатни комиссе представленегIа РСФСР халкъа депутатий Съездо решени тIаэц депутатий полномочеш нийса хиларах, хIаьта хоржамех дола законодательство толхадаь моттиг нийслой — цхьабола депутаташ харжар нийса ца хиларах йола решени ю.

РСФСР халкъа депутатий Съезд гулъю РСФСР Лакхехьарча Совето.

РСФСР халкъа депутатий Съезда аргIанара заседанеш хул шера цкъа. АргIан йоаца заседанеш гулъю РСФСР Лакхехьарча Совета инициативагIа, РСФСР Лакхехьарча Совета цхьан палата, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума, РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела, СССР халкъа депутатий пхелагIча даькъал кIезигагIа боацарий предложенегIа е паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органага гIолла автономни республика инициативагIа, е халкъа депутатий Советага гIолла края, областа, автономни областа, автономни округа инициативагIа.

Хоржамаш хинначул тIехьагIа хула РСФСР халкъа депутатий Съезда хьалхара заседани хьаелл РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржамий комиссе Председатела. **Заседанеш яра дIахора порядок РСФСР халкъа депутатий Съездо оттаю.**

Статья 107. РСФСР Лакхехьара Совет массаза болх бу РСФСР паччахьалкхен Iаьдала законодательни, распорядительни, тIахьожам лоаттабу орган я.

РСФСР Лакхехьара Совет къайлагIа кхаж а тоссаш хорж РСФСР халкъа депутатий Съездо РСФСР халкъа депутатех, хIаьта цунна отчет луш а я.

РСФСР Лакхехьара Совет латт шин палатах: Республика Советахи Къамий Советахи, дукхалга-кIезигалга диллача цхьан боараме я уж. РСФСР Лакхехьарча Совета палаташ цхьатарра бокъонаш йолаш я.

Республика Совет хорж территориальни хоржамий округашкарча, РСФСР халкъа депутатех, регионера харжархой дукхал теркал а еш, укх нормагIа: 3 депутат хIара автономни республикагара, цхьа депутат хIара автономни областагара, хIара автономни округагара, 63 депутат краяшкара, областашкара, городашкара Москвагареи Ленинградагареи.

РСФСР халкъа депутатий Съездо оттаяьча нормагIа хIара шера кердадоакхх Республика Советен Къамий Советен цхьадола дакъа.

РСФСР Лакхехьарча Совета хIара палатас хорж палата Председатель а цун заместитель а. Республика Советен Къамий Советен председателаша йоагI - йоагIача палатай заседанешта кулгалду, цар чурча распорядкага хьеж.

Палаташа цхьана ю заседанеш чакхйоах РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела, цун заместителаша е шоай аргIагIа Республика Советен Къамий Советен председателаша.

Статья 108. РСФСР Лакхехьара Совет хIара шера гулъю РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо аргIанара сессеш яр духьа, уж шера шозза хул.

АргIан йоаца сессеш чакхйоах РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо ший инициативагIа е РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела еннача предложенегIа, паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органага гIолла автономни республика инициативагIа, е халкъа депутатий Советага гIолла края, областа, автономни округа инициативагIа, е РСФСР Лакхехьарча Совета цхьан палатана чубоагIарех кхоалагIча даькъал кIезигагIа боацараша дIадехарах.

РСФСР Лакхехьарча Совета сесси латт палаташа къаьст-къаьста а цхьана а чакхйоахача палатай заседанеех, хIаьта иштта уж йоацача хана чакхйоахача РСФСР Лакхехьарча Совета палатай а комитетий а массазарча комиссей заседанеех. Сесси хьа а елл, дIа а къовл палатай къаьст-къаьстача е цхьана еча заседанешка.

РСФСР халкъа депутатий полномочей ха чакхъяьначул тIехьагIа РСФСР Лакхехьарча Совета полномочеш юс керда хержача РСФСР халкъа депутатий Съездо РСФСР Лакхехьарча Совета керда состав вIашагIйоллалца.

Статья 109. РСФСР Лакхехьарча Совето:

1) РСФСР халкъа депутаташ а халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ а харжара хоржамаш ду;

2) РСФСР халкъа депутаташ харжара Центральни хоржамий комиссе состав чIоагIъю;

3) РСФСР Министрий Совета Председатель оттаву, цун представленегIа РСФСР Министрий Совета состав чIоагIъю, цунна хувцамаш ду, РСФСР Министрий Совета предложенегIа хьа а ю, дIа а йоах РСФСР министерстваши РСФСР паччахьалкхен комитеташи;

4) РСФСР халкъа тIахьожама Комитет, РСФСР Лакхехьара Суд хорж, РСФСР Керттера паччахьалкхен арбитр хьожаву, РСФСР Паччахьалкхен арбитража коллеги чIоагIъю; краевой, областной, Московски Ленинградски городской судий судахой хорж;

5) ше вIашагIъехкача е хержача органаша, хIаьта иштта ше хьежабеча а хержача а гIулакхаш тIарча наха еча отчеташка хан-ханнахьа ладувгI; РСФСР правительствах а правительства членех а **тешам болара дош** къестаду;

6) РСФСР ерригача территоре тIа законаш цхьатарра леладелга Iалашду; РСФСР компетенцега хьежжа чакхдоах доалахьен отношенешта, халкъа боахама а социально - культурни гIулакхашта а, бюджетно-финансови системана, къахьегамах телара, маьхаш увттадара, налогаш еттара доал делга вIаштIехьдаккхара, гонахьара Iалам лорадар а Iалама ресурсех пайда эцар а, конституционни бокъонех, паргIатонех, декхарех пайда эцара порядок лелаеча, хIаьта иштта кхыдола гIулакхаш чакхдоахача законашца регулировани елга; кодексаш тIанийлу;

7) РСФСР законаш доаш;

8) паччахьалкхен Iаьдала а управлене а республикански моттигашкарен органаш вIашагIйохкара а цар болх бара а порядок оттаю;

9) республикански общественни организацей правовой статус оттаю;

10) халкъа депутатий моттигашкарча Советий балха лостам тел;

11) РСФСР халкъа депутатий Съездага ювцийта дIачутел керда автономни республикаш, краяш, областаш, республикана карайола городаш, автономни областаш а автономни округаш а хьаярах йола предложенеш;

12) РСФСР халкъа депутатий Съездага чIоагIъяйта дIачутел паччахьалкхен перспективни планий проекташ, РСФСР экономически а социальни а дегIайоалаяра лоархIамегIйола республикански программаш, РСФСР паччахьалкхен бюджета, плана а бюджета а лелама тIехьа тIахьожам лоаттабу, уж кхоачашъярах йола отчеташ чIоагIъю; нагахьа санна эшаш хуле плана а бюджета а хувцамаш ду;

13) РСФСР дунен халкъашта юкъерча договорашта ратификаци а денонсаци а ю;

14) оборона даькъе керттера мероприятеш кийчъеча а мехка паччахьалкхен кхерамзле Iалашъеча а дакъа лоац;

15) РСФСР паччахьалкхен совгIаташ чIоагIду. РСФСР сийлен цIераш оттаю:

16) РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума указаш а соцамаш а. РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела распоряженеш, РСФСР Министрий Совета соцамаш а распоряженеш а дIаяха бокъо йолаш я;

17) нагахьа санна СССР Конституцена. РСФСР Конституцеца, СССР а РСФСР а законашца тарлуш дене, автономни республикай Министрий Советий соцамаш а распоряженеш а, халкъа депутатий краевой, областной, городской (республикана карайолча городий) Советий решенеш, халкъа депутатий автономни областной а **автономни округий а** Советий решенеш дIайоах;

18) **СССР а РСФСР а** законашца тарлуш еце союзни, СССР союзно - республикански министерствай а ведомствай а акташ юкъагIйоах;

19) РСФСР-а карадола кхыдола дешаш къестаду. духхьал РСФСР халкъа депутатий Съезда карадарашкара дIа мел иккхараш.

РСФСР Лакхехьарча Совето РСФСР Законаши соцамаши тIанийду.

РСФСР Лакхехьарча Совето тIанийца законаш а соцамаш а РСФСР халкъа депутатий Съездо тIанийцача законаштеи кхыйолча акташтеи духьала хила йиш яц.

Статья 110. РСФСР халкъа депутатий Съезде а РСФСР Лакхехьарча Совете а законодательни инициатива бокъо я РСФСР халкъа депутатий, Республика Совета а Къамий Совета а, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума, РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела, РСФСР конституционни надзора Комитета, РСФСР Министрий Совета, паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органашка гIолла автономни республикай, халкъа депутатий Советашка гIолла краяй, областной автономни областий а автономни округай а, РСФСР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссей а комитетий а, РСФСР халкъа тIахьожама Комитета, РСФСР Лакхехьарча Суда, РСФСР Прокурора, РСФСР Керттерча паччахьалкхен арбитра.

Шоай республикански органашка гIолла, нагахьа санна уж еце — общественни органашка гIолла законодательни инициатива бокъо йолаш я общественни организацеш а.

Статья 111. РСФСР Лакхехьарча Советага дувцийта дIачуденнача законашка хьож палаташ, шоай къаьст-къаьстача е цхьана еча заседанешка.

РСФСР закон тIанийца лоархI. нагахьа санна РСФСР Лакхехьарча Совета хIара палате цунна тIехьа дукхагIчар кхаж тоссе.

Цун инициативагIа тIанийца е паччахьалкхен Iаьдала эггара лакхерча органага гIолла автономни республика е халкъа депутатий Советага гIолла автономни области а автономни округа а решенегIа тIанийцача законий проекташ, паччахьалкхен вахара эггара лоархIамегIара кхыдола дешаш РСФСР Лакхехьарча Совета решенегIа дерригача халкъага дувцийта оттаде йиш я.

Статья 112. РСФСР Лакхехьарча Совета карадола моллагIа дешаш дувца бокъо йолаш я РСФСР Лакхехьарча Совета хIара палата.

Республика Совете хьалхарча даькъе дувца доагIа ерригача республикана юкъара лоархIам бола социально-экономически дегIаахара а паччахьалкхен строительства а дешаш: РСФСР гражданий бокъонех, паргIатонех, декхарех дола дешаш.

Къамий Совете хьалхарча даькъе дувца доагIа къамий цхьатарра бокъонаш, къамий, кагийча къамий, къамий группай хьашташ дукхача къамех латтача советски паччахьалкхен юкъарча хьашташца тардеш хулга Iалашдара дешаш: къамашта юкъера гIулакхаш доагIача бесса леладара РСФСР законодательство эргадаькха тоадар.

Ший компетенце долча дешаех хIара палатас соцамаш тIанийду.

Цхьан палатас тIанийца соцам. дIачубаланза баргбоацаш хилча, вокх палатага дIачулу, нагахьа санна цо из тIаэце, РСФСР Лакхехьарча Совета соцам хул цох.

Нагахьа санна Республика Советанеи Къамий Советанеи юкъе цхьа барт ца хуле, дош дIачулу цхьан боараме шоай викалаш юкъе а болаш палаташа вIашагIъеллача согласительни комиссега, цул тIехьагIа дош шозлагIа дувц Республика Советои Къамий Советои цхьана еча заседане. ТIаккха а цхьа барт ца хуле, дош дувцийта дIачулу РСФСР халкъа депутатий Съездага.

Статья 113. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум РСФСР Лакхехьарча Совета отчет луш орган я. по вIаштIехьбоакх РСФСР халкъа депутатий Съездеи РСФСР Лакхехьарча Советеи болх, РСФСР Конституце тIа а РСФСР законаш тIа а белгалъяь кхыйола полномочеш чакхйоах.

Шоашкарча гIулакхашка хьежжа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумана чубоагIа: РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель, РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела Хьалхара заместитель. РСФСР Лакхехьарча Совета заместителаш. Республика Совета а Къамий Совета а председателаш. РСФСР халкъа тIахьожама Комитета Председатель. РСФСР Лакхехьарча Совета массазарча комиссей а комитетий а председателаш.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумана керте латт РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель.

Статья 114. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо:

1) гулъю РСФСР Лакхехьарча Совета сесси;

2) РСФСР халкъа депутатий Съезда заседанеш а РСФСР Лакхехьарча Совета сессеш а кийчъелга вIаштIехьдоакхх;

3) РСФСР Лакхехьарча Совета массазарча комиссейи комитетийи балха координаци ю;

4) РСФСР халкъа депутаташта цар шоай полномочеш кхоачашъеча новкъостал а ду эшаш йолча информацеца уж Iалаш а бу;

5) халкъа голосованеш (референдумаш) кийчъелгеи чакхйоахилгеи, хIаьта иштта РСФСР законий проекташи паччахьалкхен вахара кхыдола лоархIамегIа дола дешаши халкъага дувцийталга вIаштIехьдоакхх;

6) РСФСР паччахьалкхен совгIаташ тел; **РСФСР сийлен цIераш тел;**

7) РСФСР гражданалла дIаэц; хьулавала моттиг ялара хьакъехьара дош къоастаду;

8) РСФСР судаша суд яьча гражданашта гешт делга чакхдоакхх;

9) РСФСР дипломатически викалаш кхыча мехкий паччахьалкхенашкеи дунен халкъашта юкъерча организацешкеи дIа а хьежабу юха а бех;

10) ше йолча аккредитованни болча кхыча мехкий паччахьалкхений дипломатически викалашкара верительни отзывни грамоташ хьанийю;

11) кепадетт РСФСР законаши РСФСР халкъа депутатий Съездо, РСФСР Лакхехьарча Совето, РСФСР Лакхехьара Совета Президиумо, РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела тIанийца кхыйола акташи;

12) РСФСР законегIа лаьрхIа кхыйола полномочеш кхоачашъю.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо указаш а арадоах соцамаш а тIанийду.

Статья 115. РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель Российски Советски Федеративни Социалистически Республика лакхарча гIулакха тIара саг а ва мехка чухьи дунен халкъашта юкъерча гIулакхашкеи цун викал а ва.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель хорж РСФСР халкъа депутатех къайлагIа кхаж а тоссаш пхе шера лаьрхIа а вIаштта шин ханал дукхагIа ца хоржаш а. Из моллагIча хана къайлагIа кхаж а тоссаш РСФСР халкъа депутатий Съездо юхаваккха йиш йолаш ва.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель РСФСР халкъа депутатий Съездаи РСФСР Лакхехьарча Советаи отчет тела езаш ва.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела:

1) РСФСР халкъа депутатий Съездои РСФСР Лакхехьарча Советои дувца доагIаш дола дешаш кийчдара юкъара кулгалделга чакхдоакхх; РСФСР законаштеи РСФСР халкъа депутатий Съездо, РСФСР Лакхехьарча Совето, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо тIанийцача кхыйолча акташтеи кIал кулг язду;

2) РСФСР халкъа депутатий Съездеи РСФСР Лакхехьарча Советеи республикерча хьалах а РСФСР чурчеи арахьарчеи политика лоархIамеча дешаех а йола; РСФСР обороноспособности кхерамзлеи Iалашъяра юкъе дакъалацарах йола докладаш увттаю;

3) РСФСР халкъа депутатий Съезде РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела хьалхара заместитель а заместителаш а харжара йола кандидатураш, хIаьта иштта РСФСР конституционни надзора Комитета персональни составах йола предложенеш а увттаю;

4) РСФСР Лакхехьарча Совете увттаю РСФСР Министрий Совета Председателалла, РСФСР халкъа тIахьожама Комитета Председателалла, РСФСР Лакхехьарча суда Председателалла, РСФСР Керттерча паччахьалкхен арбитралла хьожаяра е харжара йола кандидатураш, хIаьта цул тIехьагIа уж гIулакхаш тIара нах **РСФСР** халкъа депутатий Съезде чIоагIбайта оттабу;

5) переговораш а ю РСФСР дунен халкъашта юкъерча договорашта кIал кулгаш а язду.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела распоряженеш тел.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела хьалхарча заместитела а РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела заместителаша а РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела полномочегIа цун цхьацца йола функцеш кхоачаш а ю. Председатела метта болх а бу, нагахьа санна из тIераваьлча е цунна ший декхараш кхоачашде ца могача хана.

Статья 116. Республика Советои Къамий Советои РСФСР Лакхехьарча Совета членех, РСФСР кхыча халкъа депутатех хорж палатай массазара комиссеш законопроектни болх бара, РСФСР Лакхехьарча Совето леладе доагIа дешаш хьалхххагIе дувцаран кийчдаран, хIаьта иштта РСФСР законаши РСФСР халкъа депутатий Съездо а РСФСР Лакхехьарча Совето а тIанийца кхыйола решенеши кхоачашъе гIо дара, паччахьалкхен органий организацейи балха тIехьа тIахьожам лоаттабара.

Уж гIулакхаш дара РСФСР Лакхехьарча Совета палаташа паритетни хьисапе вIашагIйохка йиш я РСФСР Лакхехьарча Совета комитеташ.

РСФСР Лакхехьарча Совето, цун хIара палата вIашагIйохк, эшшача хана, следственни, ревизионни, кхы моллагIча дешагIа йола комиссеш.

РСФСР Лакхехьарча Совета палатай массазара комиссешш комитеташи РСФСР Лакхехьарча Совето оттаяьча нормаегIа хIара шера кердайоах.

Статья 117. Законаши РСФСР халкъа депутатий Съезда, РСФСР Лакхехьарча Совета кхыйола решенеши, цун палатай соцамаш, массаза яхар санна, тIаэц РСФСР Лакхехьарча Совета палатай йоагI-йоагIача массазарча комиссешка е комитеташка проекташ хьалххагIе йийцачул тIехьагIа.

РСФСР Министрий Совета, РСФСР халкъа тIахьожама Комитета, РСФСР Лакхехьарча Суда, хIаьта иштта РСФСР Паччахьалкхен арбитража коллеге составе гIулакхаш тIара нах хьожабелгеи хоржалгеи ду РСФСР Лакхехьарча Совета палатай йоагI-йоагIача массазарча комиссей е комитетий заключени йолаш яле.

Ерригаа паччахьалкхен а общественни а органаш, организацеш, гIулакхаш тIара нах декхарийла ба палатай комиссеша, РСФСР Лакхехьарча Совета комиссешеи комитеташеи дIадехараш кхоачашде, царна эшаш йола материалаши документаши дIатела.

Комиссейи комитетийн рекомендацеш паччахьалкхени общественнии органаша, учрежденеша, организацеша ювцанза яргйоацаш я. Ювцарах хьахинначуни де лаьрхIарийн хьакъехьа хоам бе беза оттаьча ханна комиссешкеи комитеташкеи.

Статья 118. РСФСР халкъа депутата бокъо я РСФСР халкъа депутатий Съезда заседанешка а РСФСР Лакхехьарча Совета сессешка а РСФСР Лакхехьарча Совета Председателга, РСФСР Министрий Советага, РСФСР халкъа депутатий Съездои РСФСР Лакхехьарча Советои вIашагIйохкаш е хоржаш йолча кхыча органий кулгалхошка запрос оттае. Запрос шийга йоагIаш йола орган е гIулакха тIара саг декхарийла ва устни е яздаь жоп дала Съезда цу заседане е РСФСР Лакхехьарча Совета цу сессе кхаь денал тIех ца доалийташ.

РСФСР халкъа депутаташ служебни е производственни декхараш кхоачашдарах мукъабовл РСФСР халкъа депутатий Съезде, РСФСР Лакхехьарча Совете, цун палаташка, комиссешкеи комитеташкеи, хIаьта иштта бахача наха юкъе депутатски болх бара эшача хаьддача хана. РСФСР Лакхехьарча Совета составе хержа бола РСФСР халкъа депутаташ служебни е производственни декхарех мукъабовла йиш я РСФСР Лакхехьарча Совете цар полномочеш мел йолча хана.

РСФСР халкъа депутат уголовни бехктокхаме оза, лаца е судебни порядкагIа цунна административни бехк бе йиш яц РСФСР Лакхехьарча Совета пурам доацаш, хIаьта цун сессешта юкъерча хана — РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума пурам доацаш.

Статья 119. РСФСР конституционни надзора Комитет РСФСР халкъа депутатий Съездо хорж итт шера йолча хана политикаи праваи даькъерча специалистех ший составе председатель, председатела заместитель, комитета 13 член а волаш.

РСФСР конституционни надзора Комитете харжа бола нах цу цхьан ханна хила йиш яц комитета поднадзорни акташ арайоахача органий составе.

РСФСР конституционни надзора Комитете хержа бола нах шоай декхараш кхоачашдеча хана шоай лоIаме а ба РСФСР Конституце яххар мара де дезаш а бац.

(Нистедоалар 3-ча оагIо тIа).

РСФСР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах дола

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Закон

РСФСР конституционни надзора Комитето:

1) ший инициативагIа е РСФСР халкъа депутатий Съездо тIадиллaрагIа Съезде дIачулу РСФСР Конституци нийса хиларах йола заключенеш, Съезде ювца йоагIа РСФСР законий проекташ;

2) ший инициативагIа, РСФСР халкъа депутатий Съездо тIадиллaрагIа, РСФСР Лакхехьарча Совета, автономни республикай паччахьалкхен Iаьдала лакхерча органий предложенегIа РСФСР Лакхехьарча Советага дIачулу РСФСР Лакхехьарча Совета а цун палатай а акташ, хIаьта иштта РСФСР Конституце цу органа актай проекташ, РСФСР халкъа депутатий Съездо тIанийца дола РСФСР законаш нийса хиларах йола заключенеш.

3) бIарг тIалоаттабу РСФСР Конституцеги РСФСР законашкен хьежжа автономни республикай конституцеши законаши, РСФСР Министрий Советен автономни республикай Министрий Советийн соцамаши распоряженеши, халкъа депутатий краевой, областной, городской (республика доалахьарча городий) Советий, автономни областий халкъа депутатий Советий решенеш хилийтара;

4) ший инициативагIа е РСФСР халкъа депутатий Съездо тIадиллaрагIа, РСФСР Лакхехьарча Совета, цун палатай, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума, РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела, РСФСР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссейи комитетийи, РСФСР Министрий Совета, автономни республикай паччахьалкхен Iаьдала лакхерча органий предложенегIа заключенеш лу РСФСР Конституцеги РСФСР законашкен хьежжа кхыйолча паччахьалкхен органийн общественни организацейн акташ хилийтара хьакъехьа.

Нагахьа санна акт е цун цхьацайола положенеш РСФСР Конституцеца е РСФСР законашца нийслуш йоацилга гучадаьлча РСФСР конституционни надзора Комитето акт араьккхача органага дIайохьийт ший заключени, даь гIалаташ дIадахара. Цу тайпара заключени Комитето тIаэцаро кхоачаш ца яйташ соцаю РСФСР Конституцеца е РСФСР законаца нийслуш йоаца акт е цун къаьст-къаьста положенеш.

РСФСР конституционни надзора Комитета бокъо я РСФСР Конституцеца е РСФСР законаца нийслуш йоаца царна подотчетни йолча органий е гIулакхаш тIарча наьха акташ дIаяхара хьакъехьа РСФСР халкъа депутатий Съезде, РСФСР Лакхехьарча Совете е РСФСР Министрий Совете представлени яла.

РСФСР конституционни надзора Комитета болх вIаштIехьбоаккхилгеи цун порядоки белгалйоаккх СССР конституционни надзора хьакъехьарча СССР Законои РСФСР конституционни надзора Комитета хьакъехьарча РСФСР Законои.

Статья 120. РСФСР халкъа депутатий Съездои РСФСР Лакхехьарча Советои тIахьожам лоаттабу шоашта подотчетни мел йолча паччахьалкхен органий балха.

РСФСР Лакхехьарча Совето лостам тел халкъа тIахьожама органий системана керте латтача РСФСР халкъа тIахьожама Комитета балха.

Халкъа тIахьожама органий болх вIаштIехьбоаккхилгеи порядоки белгалйоаккх СССР халкъа тIахьожамах долча Законо.

Статья 121. РСФСР халкъа депутатий Съезда, РСФСР Лакхехьарча Совета а цар органий а балха порядок белгалйоаккх РСФСР халкъа депутатий Съездеи РСФСР Лакхехьарча Советеи Регламентаца а РСФСР Конституце ларда тIа арадоахача РСФСР кхыча законашца а.

«Суди арбитражи» яхача 21-ча керта 164, 165, 167 статьяш укх редакцегIа дIаязъе:

«**Статья 164.** РСФСР ерригa судаш вIашагIйохк судахойи халкъа заседателаши харжара хьисапе.

Районни (городской) халкъа судий халкъа судахой хорж автономни республикай йоагI-йоагIача Лакхехьарча Советаша, халкъа депутатий краевой, областной, Московски Ленинградски городской, окружной Советаша. Краевой, областной, Московски, Ленинградски городской судий судахой хорж РСФСР Лакхехьарча Совето.

РСФСР Лакхехьарча Суда, автономни республикай Лакхехьарча судий, автономни областийн автономни округайн судий судахой хорж йоагI-йоагIача РСФСР Лакхехьарча Совето, автономни республикай Лакхехьарча Советаша, автономни областийн автономни округайн халкъа депутатий Советаша.

Районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш хорж гражданий собранешка нах бахача е цар болх беча моттигашка гуччахьа голосовани а еш, хIаьта лакхехьа латтача судий халкъа заседателаш — халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советаша.

Ерригача судий судахой итт шера лаьрхIа хорж. Ерригача судий халкъа заседателаш хорж пхе шера лаьрхIа.

Судахойи халкъа заседателаши бехктокхаме ба уж хержача органашта е харжхошта хьалхашка, царна хьалхашка отчеташ еш а законо оттаьча порядкагIа цар юхабеха йиш йолаш а ба.

Статья 165. РСФСР Лакхехьара Суд РСФСР лакхера судебни орган а я РСФСР судий судебни балха тIахьожам лоаттабеш а я.

РСФСР Лакхехьара Суд латт Председателах, цун заместителех, членех, халкъа заседателех».

«**Статья 167.** Судахойи халкъа заседателаши шоай лоIаме а ба законо яхар мара деш а бац.

Судахоштеи халкъа заседателаштеи хьалаш Iалашду духьале йоаццаш а эффективно а цар бокъонаши декхараши кхоачашдергдолаш. Правосуди кхоачашъеча судийи халкъа заседателийн балха моллагIча тайпара юкъегIерталга хила йиш йолаш дац, из дича законагIа бехктокхаме а оз.

Судахойи халкъа заседателаши законо лорабеш хилар, хIаьта иштта уж шоай лоIаме хилара кхыйола гарантеш СССР-е судий статусах долча Законои ССР Союза а РСФСР а кхыйолча законодательни акташеи увттаю».

11. РСФСР Конституце 10, 11, 13 кортош кердача редакцегIа хиларца дувзаденна цар тIара хьадоагIаш дола хувцамаши тIатохараши юкъе хьо РСФСР Конституце укх статьяшта:

1. 74-гIча статьяй хьалхарча даькъа «ССР Союза доалахьа» яхача дешашта тIехьа «СССР халкъа депутатий Съезде» яха дешаш тIатоха.

2. 99-гIча статьяй хьалхара дакъа укх редакцегIа дIаязде:

«Ший болх паччахьалкхен юкъарча хьашташка хьежжа лелабу депутата, теркал ду хоржамий округе бахача наха дIадехараш, харжархой наказаш кхоачашде гIерташ хул».

3. 100-гIа статья укх редакцегIа дIаязъе:

«**Статья 100.** Депутата, массаза яхар санна, ший полномочеш кхоачашъю производственни е служебни балхах дIа а ца хадаш.

РСФСР халкъа депутатий Съезда заседанеш, РСФСР а автономни республикай а Лакхехьарча Советий е халкъа депутатий моттигашкарча Советий сессеш йолча хана, хIаьта иштта законагIа лаьрхIача кхыча ханашка депутатски полномочеш кхоачашъеш депутат мукъавоалийт производственни служебни декхараш кхоачашдарах, депутатски болх барпа ювзаенна цун расходаш йоагI-йоагIача республикански е моттигерча бюджета средствай чотагIа юхаметта а оттаеш».

4. 101-гIча статьяй хьалхара дакъа укх редакцегIа дIаязде:

«Депутата запрос яла бокъо я йоагI-йоагIача пачхьалкхен органашка а гIулакхаш тIарча нахага а, хIаьта уж запроса жоп дала декхарийла а ба халкъа депутатий Съезде, Лакхехьарча Совета, халкъа депутатий моттигерча Совета сессе».

5. 103, 123, 124 статьяш укх редакцегIа дIаязъе:

«**Статья 103.** Депутат декхарийла ва ший балхах, РСФСР халкъа депутатий Съезда, Лакхехьарча Совета е халкъа депутатий моттигерча Совета балхах ше депутаталла кандидат оттаваьча харжархошта, коллективашта, общественни организацешта хьалхашка отчет тела.

Харжархой тешам боабаь депутат моллагIча хана юхаваккха йиш я законо оттаьча порядкагIа дукхагIболча харжархой решенегIа».

«**Статья 123.** РСФСР Министрий Совет вIашагIйолл РСФСР Лакхехьарча Совето **Республика Советон Къамий Советон цхьана яьча заседане** цун составе РСФСР Министрий Совета Председатель. Председатела хьалхара заместителаш а, заместителаш а, РСФСР министраш, РСФСР пачхьалкхен комитетий председателаш а болаш.

РСФСР Министрий Совета составе должностагIа юкъебоагIа автономни республикай Министрий Советий председателаш.

РСФСР Министрий Совета Председатела представленегIа РСФСР Лакхехьарча Совето РСФСР правительствана юкъебоалабе йиш я РСФСР кхыча органийн организацейн кулгалхой.

РСФСР Министрий Совето ший полномочеш Iойохк керда хержача РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка цун хьалхарча сессе.

Статья 124. РСФСР Министрий Совет РСФСР халкъа депутатий Съездан РСФСР Лакхехьарча Советан хьалхашка бехктокхаме а я царна отчет тела езаш а я.

Керда вIашагIъеллача РСФСР Министрий Совето РСФСР Лакхехьарча Советага ювцийта оттаю ший полномочеш мел йолча хана бергболча балха программа.

РСФСР Министрий Совето кIезигагIа йича а шера цкъа отчет ю ший балхах РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка».

6. 125-гIча статьяй хьалхара дакъа укх редакцегIа дIаязде:

«РСФСР Министрий Совет бокъо йолаш я РСФСР кара дола пачхьалкхен доалдара дерригa дешаш къестаде, РСФСР Конституцега хьежача, РСФСР халкъа депутатий Съезда, РСФСР Лакхехьарча Совета, цун Президиума, РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела компетенцена чудоагIаш уж доацандаь».

7. 127-гIа статья укх тайпара дIаязъе:

«**Статья 127.** РСФСР Министрий Совето СССР а, РСФСР а законий, СССР халкъа депутатий Съезда а СССР Лакхехьарча Совета а, РСФСР халкъа депутатий Съездеи РСФСР Лакхехьарча Советеи кхыйолча решеней, СССР Министрий Совета соцамийи распоряженейи ларда тIа а уж кхоачашъеш а соцамаши распоряженеши арайоах, уж кхоачаш мишта ю хьож. РСФСР Министрий Совета соцамаши распоряженеши кхоачашъе езаш я РСФСР ерригача территоре тIа».

8. 129-ча статьяй дуьлагIча дакъа тIара «СССР, РСФСР законий, СССР Лакхехьарча Советеи цун Президиумеи, РСФСР Лакхехьарча Советеи цун Президиумеи кхыйолча решеней ларда тIа а уж кхоачашъеш а» яха дешаш хувца деза «СССР, РСФСР законий, СССР халкъа депутатий Съезда а СССР Лакхехьарча Совета а, РСФСР халкъа депутатий Съездеи РСФСР Лакхехьарча Советеи кхыйолча решеней ларда тIа а уж кхоачашъеш а» яхача дешашца».

9. 131-гIен 132-гIен статьяш укх редакцегIа дIаязъе:

«**Статья 131.** Автономни республика пачхьалкхен Iаьдала лакхехьара орган я автономни республика Лакхехьара Совет.

Статья 132. Автономни республика Лакхехьара Совет — массаза болх беш йола автономни республика пачхьалкхен Iаьдала законодательни, распорядительни, тIахьожама орган я.

Автономни республика Лакхехьарча Совета Председатель подотчетни ва автономни республика Лакхехьарча Совета.

Автономни республика Лакхехьарча Совета, цун Президиума, автономни республика Лакхехьарча Совета Председатела полномочеш автономни республика Конституцеца белгалъяьха я».

10. 133-ча статья тIара дIадаккха шоллагIдола дакъа.

11. 134-гIа статья укх редакцегIа дIаязъе:

«**Статья 134.** Автономни республика Министрий Совето СССР, РСФСР, автономни республика законий, СССР халкъа депутатий Съездеи СССР Лакхехьарча Советеи, РСФСР халкъа депутатий Съездеи автономни республика Лакхехьарча Советеи кхыча решеней, СССР Министрий Советеи РСФСР Министрий Советеи соцамий а распоряженей а ларда тIея уж кхоачашъеши арадоах соцамаш а распоряженеш а, уж мишта кхоачашъю хьож. Автономни республика Министрий Совета соцамаши распоряженеши кхоачашъяла яргIоацаш я автономни республика ерригача территоре тIа».

12. 141-ча статьяй цхьоалагIен шоллагIен доакъош укх редакцегIа дIаязде:

«Халкъа депутатий краевойи, областнойи Советий, автономни областийи автономни округийн халкъа депутатий Советий, районни, городской (района карара городаш йоацаш), городашкарча районни халкъа депутатий Советий сессеш гулъю цар президиумаша кIезигагIа гуллийча а шера диазза.

Городской (района карарча городашка), поселкайн юртийн халкъа депутатий Советий сессеш гулъю цар председателаша кIезигагIа гуллийча а шера диазза».

13. 145-гIа статья 17-ча керта тIа дIанийсъе, укх редакцегIа дIа а язъеш:

«**Статья 145.** Краевой, областной, автономни, областий, автономни округай, районий, городий, городашкарча районий халкъа депутатий Советий болх вIаштIехьбоаккх Советий председателаш керте латтача цар президиумаша, хIаьта городской (района карарча городашка), поселковни юртийн Советашка — цу Советий председателаша».

14. Статьяш 146, 151, 185 укх редакцегIа дIаязъе:

«**Статья 146.** Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни распорядительни органаш я цар хьахоржаш йола исполнительни комитеташ.

Исполнительни комитеташа кIезигагIа йича а шера цкъа отчет ю шоаш хержача Советашта хьалхашка, хIаьта иштта къахьегама коллективай гражданаш бахача моттигашкарчеи собранешка.

Моттигашкарча Советий исполнительни комитеташ юкъарчал доацаш подотчетни я шоаш хержача Совета а иштта лакхехьа латтача исполнительни распорядительни органа а».

«**Статья 151.** Исполнительни комитетий отделаши управленеши вIашагIйохк халкъа депутатий краевой, областной Советаша, автономни областийн автономни округайн халкъа депутатий Советаша халкъа депутатий районни, городской, городашкарча районий Советаша, хIаьта шоай балха тIехь Советаштеи исполнительни комитеташтеи санна пачхьалкхен доалдара лакхехьа латтача йоагI-йоагIача органашта кара а я».

«**Статья 185.** РСФСР Конституци дукхагIбараша, РСФСР беррригача халкъа депутатех кхо дакъа дича шин даькъал кIезигагIа боацараша тIанийцача РСФСР халкъа депутатий Съезда решенегIа».

РСФСР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутатий моттигашкарча Советашка халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона проектех бола

РСФСР Лакхехьарча Совета соцам

1. РСФСР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутатий моттигашкарча Советашка халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона проекташ дерригача халкъага ювцийтара араяха.

2. РСФСР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах долча Закона, РСФСР халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутатий моттигашкарча Советашка халкъа депутаташ харжарах долча Закона проекташ 1989 шера 11—13 августе «Советская Россия» яхача газета тIа кепатоха, хIаьта иштта Законий белгалъяьха проекташ республикански (АССР) краевой, областной газеташ тIа кепатоха.

3. Автономни республикай Лакхехьарча Советий Президиумаша, краевой, областной автономни областий исполнительни органаша, халкъа депутатий Советаша республикашка, краяшка, областашка проектай хьакъехьа халкъа депутаташа, граждаша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша енна, хIаьта иштта массови информаце средствашка гIолла енна предложенеши замечанеши вIашагIтоха еза.

4. РСФСР Лакхехьарча Совета законодательни предположеней Комиссена тIадиллад белгалъяьха проекташ дерригача халкъо ювцача хана хьачуеннача замечанешкен предложенешкен хьажа а хьежа. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме йоагIаш йола предложенеш дIачулулга.

5. РСФСР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаши тIатохараши дарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона, РСФСР халкъа депутатий моттигашкарча Советашка халкъа депутаташ харжарах долча РСФСР Закона проектай хьакъехьа енна предложенеши, замечанеши юкъейола материалаш 1989 шера 25 сентябре кхаччалца итт дийнахьа цкъа луш, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме дIачутеда еза.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

1989 шера, 9 август.

ТХЬАМКА ЛЕЛАДАРА ПРОБЛЕМАШ

Ведено, кхыйола а лоаман районаш санна, ший башхалонаш йолаш я. Дуккхача доакъаех латта боахам лелабе таро яц цун. Районе бахача наха дукхагIча даькъе хьайбаш леладу. Цхьабакъда, тIеххьарча ткъаьх шера укхаза нах дукхагIа хиннаб. Цунга хьежжа царна хьабе болх безар. ХIаьта духхьал хьайбаш леладеча уж берригаш дIанийсбе таро яцар. Совъяьнна къахьегама ресурсаш махулла дукхагIа общественни-пайданеча къахьегама юкъеозар духьа района кулгалхоша иттех шу хьалха шоай юрта боахама юкъейоалайир лоамарошта ца йовзаш хинна, амма укхазарча Iалама хьалашка кхее аьттув болаш йола керда технически культура — тхьамка.

Из культура лоаман хьалашка сиха дIатаръелар. Нах цунга дIаIемар. Тхьамка леладар пайдане гIулакх долга кхетадаьчул тIехьагIа тIа-тIа дукхагIа хулар из кхеде безам бараш. Цу дерригне карагIдалийтар района дуккхача хана денз ира латта проблема — къахьегама ресурсаех бизза пайда ийбар — цхьадолча даькъе къоастае. Цул совгIа, материальни оагIорахьара из гIулакх аьттув болаш хилар. Тоъаргда дIаяхача пятилетка хIара шера тхьамка леладаро шишша миллион сомага кхаччалца района пайда беш хиннилга дагадехача а. Хеталора тIа-тIа из культура кхеяра гIулакх кхы а дегIада деза районе, аьнна.

Цхьабакъда, тIеххьарча шерашка хьахиннар кхыча тайпара дар. Тхьамка кхеделга юхадоалаш латт районе. Из хIанз хьалха дийначул ах кIезигагIа дIадув. ХIана? МалагIа да наха сел боккха экономически пайда беш йола культура кхеелга юхаяккхара бахьан?

Укх тIеххьарча шерашка гучадаьннад тхьамка леладар наьха унахцIенонна Iаткъалга. ХIаьта сагал дезагIа хIама дац вай мехка. Цхьа бахьан даь а, цун унахцIенонна зе деш дола хIама де йиш яц. Цудухьа тахан районе чIоагIа дувцаш да тхьамка леладича бакъахьа да е дац. Цхьабараша из цIендаь дIадаккха, яхаш ба, вожаш — кхедара тIехьа ба. Са къамаьл хилар царца а вокхарца а.

Масала, КПСС Веденски райкома инструктора Б. Юсупова йоах:

— Укх шера планагIа 303 гектара тIа дIаде дезаш дар тхо тхьамка. ХIаьта дIайийнар 102 гектар мара яц. Цу гIулакхо района экономикана дикка хIама техай. Из нийсделар соахка а укх шера а республика общественносто унахцIенонна зе ду, яхаш, чIоагIа критика ярах. Из ше лер йоацаш а йисанзар. Хьалха санна из культура лелае раьза волаш дукха саг коравагIац. Цудухьа наьха безам цунна тIаозара оаха хIанз цар хьадаьккхача тхьамках 50 процент мах дIалу из культура кхеерашта, хьалха 40 процент тийннача. Цул совгIа, хьачуденнача цхьан килограмм тхьамках дIател цхьа килограмм ялат. Аз кхетаду, наьха унахцIено хIалак а еш, мичча бесса баь а, пайда бе гIертар нравственни нийса доацилга. Бакъда, тхьамка леладераш шоаш лоралой, технологе маяххара кхедой, из культура кхераме яц наьха унахцIенонна. Тхьамка леладара процессаш ерригаш а механизированни хуле хIаьта а. Бакъдар дийцача, тхьамкана прессовани яргара дIа мел иккха балхаш хIанз кулг-кара ду районе. Цунна бехке тхо тхоаш да. ХIанз из гIулакх тоаде гIертаг ба района кулгалхой, дукхагIа уйла с баьннаб балхашта механизаци яра.

Райкома болхлочо дувцачоа раьза вацар Веденски района прокурор Р. Тамаев. Цо аьлар:

— Законага диллача тахан районе тхьамка леладеча латта хьал — зулам да, аьнна, хет сона. Уйла ел оаша, тахан леладеча дерригача тхьамках 80 процент бахача нахага да. Шеко яц, цар дерригa а балхаш шоай унахцIенонна зе а деш кулг кара ду, дукхагIчарга из докъаде лерттIа къайла а кийчъяь а сушилкаш яц. ХIаьта массанел уназарагIа да дашин-ноаноши цу гIулакха шоай бераш юкъеозаш хилар. ЧIоагIденна доаца бера дегI сихагIа цамогаш хул тхьамках. Района школай директорашкара, хьехархошкара тха прокуратуре дукха каьхаташ ух шоай дешархой дашен-ноаношеи новкъостал де дIа а кхувлаш, унахцIено хIалакью, яхаш. Уж оаха цIенхаштта техкача гучадаьлар хьехархой бакълулга. Цу тайпара гIулакх дIахо ла йиш йоацилга дIа а хайташ, из дош гIоаттадаьд парте Веденски райкома хьалхашка, каьхаташ дахьийтад республика прокуратаре.

Района прокурора яхар чIоагIдеш дар сога районни центральни больница керттерча лора заместитела Мутапилов Хьамзата аьннар:

— Укх тIеххьарча иттех шера районе шерра даьржад анемия яха лазар. Из долаш ба укхаза баха 90 процент берагIа бола кхалнах. ДукхагIа ду айпе дола бераш. Уж лазараш хьахул тхьамках. ХIана? Къаьнарча методашца хIанз а тхододча тхьамка леладендаь. Сога хьттача, цу тайпара хIама леладайта йиш яц наьха унахцIено лорае вай доакхе.

ТIаккха фу йоах цунах тхьамка леладераша шоаша? Са къамаьл хилар Веденски районе меттел, ерригача а республике цIихезача тхьамка леладечунца Алиева Зайнапаца. Цо аьлар:

— ТIеххьарча хана тхьамка леладар унахцIенонна чIоагIа кхераме да, яхаш арадаьннача къамаьлаша, прессас йоаржаьча агитацес дикка зе даьд тхона, тхьамка леладерашта. ЧIоагIа Iеткъад из тха дезалий бюджета а района экономикана а. ХIара бетта 700—800 сом алапи ийде карагIдоалар тхьамка леладечоа. 20 шу хиллал ха я аз из культура кхею, хIаьта цIаккха а цунах цамогаш хиннаяц сон са бераши. Тхьамка дац бехкедар. Цамогаш хулараш ба шоай унахцIенонна уйла а ца еш тхьамка кхедераш. МалагIаш я лорае еза бокъонаш? Малх хьежача, йокъал латтача дийнахьа плантацешта юкъевала мегаргвац. Iуйрийнеи сайрийнеи мара хьадаккха йиш яц тхьамка. Из леладераша балхаш деча хана тIадувхаде деза лаьрххIа барзкъаш, респиратораш лелае еза. Тхьамка докъадеш кхоаленаш е кхыйола помещенеш хила еза. ТIаккха лазар кхетарах кхера везац. Бакъдар дийцача, массане а цу тайпара таронаш йолаш яц. Тоъац кхоаленаш, лаьрххIа дола барзкъаш. Цу гIулакха бехке ба боахамий, района кулгалхой. Из дош аз чIоагIа ира гIоттадир, КПСС Веденски райкома пленуме. Со теш из къамаьл даьсса хабар а хинна дусаргдоацилгах.

Ший коллега а неш а хьаллоацаш къамаьл дар В. И. Ленина цIерагIча колхоза тхьамка кхедеча звенон звеньевой Кабашева Жовзанас даьр. Цо хьахайтар из культура районера дIаяккха еза яхарашта ше раьза йоацилга.

Гуш махиллара, цу хьакъехьа хетараши уйлаши тайп-тайпара я. Цхьаяраш шоайла вIалла вIашкайоагIаш а яц. Фу аргда царех? ХIаравар ший тайпара бакълув. Цо хьахьохк царех хIаравар ший гIулакхах дог лазаш волга. ХIаьта сона дукхагIа безабелар цу даькъе В. И. Ленина цIерагIча колхоза парткома секретара баьккха никъ. Нагахьа санна тхьамка дIадоаккхе цун когаметта дукха нах балха юкъеоза таро лургIйолеи тха лоаман хьалашка тарлургIйолеи моллагIа а кхыйола культура юкъейоалае еза, аьлар цо. Из де Iалаьмате хала хургда, хIаьта хIанзарчоа вIаштIехьдоаккхалургдолаш хIама а дац. Цхьабакъда, цIаькха а да шеко йоацаш, хIанз санна дIахо кхы тхьамка кхеде йиш яц. Наьха унахцIенонна кхераме а доацаш тхьамка леладе карагIдаргда оаха из кхедерашта лерттIа къахьегама хьалаш вIаштIехьдоахе. Хьалуча пайдага хьежача цу гIулакха дIадахийта дезар вIалла дукха хIама а дац. Къайла санна кхухьаргда из, тахан цу тайпара проблема хьаьлраш тхо тхоаш — района а боахамий а кулгалхой да. Тхьамка леладерах миллионаш сомаш пайда ийбеш оаха дицдалийтар керттердар—сага фактор. Цунах хьахиннар гуш мадий. Цудухьа хьалхашка этта проблема къоастаяра эшар да тхьамка дIадувча, кхедеча, чуэцачеи докъадечеи деча дерригача балхашта механизаци яр. боахамаша шоай тхьамка леладерашта массанахьа а лерттIа кхоаленаши сушилкашеи хьалъяр, миччахьара дена а царна лаьрххIа барзкъаш, инвентарь хьа а ена дIайлар. Дикка тохалой цхьан — шин шера дизза чакхдаха йиш йолаш хIамаш да уж. Сона хетаргахьа, цу гIулакха районе лаьрххIа программа эш, дерригa а дешаш цхьана, комплексно къоастадергдолаш. Цу программа тIа дукхагIа йоакхо е еза тхьамка леладерий социальни дешай. ТIаккха гIулакх бокъалгахьа даргда, шинна а даьна пайдане а долаш пачхьалкхенна а наха а.

Х. ШАДИЕВ.

ХЬАДЕЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

«Красный молот» яхача заводе керттера лоархIаш я литейни цех. ХIана аьлча, цигара продукци йоацаш цхьа издели араяла йиш яц предприятера. Укхаза лоаладеча болатах хьаю заводе мел эшаш йола оатхал.

Со валац бIарччача заводах лаьца язде. Цига дукха я хьинаре къахьегаш доккхий толамаш доаха коллективаш. Царех цхьаннех язде безам ба са. Из я Кудашов Владимир Илларионовича кулгалду формовщикий бригада.

Планаш социалистически декхараши кхоачашдеш дIадоладир цар ер шу. ХIара болхло цIаькхаза а ший таронашка а хьежа эргадаккха волавелар гIулакх. ХIаьта кхахьегарга хьежжа лакха да балха гойта хьокхамаш а. Укх шера денз цхьан бетта, квартала план тIеххоачаш ца еш йисаяц Кудашова бригада.

Духхьал цхьан участко, цехо план кхоачашъярах далац предприяте сий. — йоах В. Кудашова. — Из доал хIаране — кулгалхочо, мугIарерча болхлочо шийна тIалатта бехктокхам кхетабеш, декхараш цIена кхоачашдеш хилча. Коллективо толамаш дахар дукхагIча даькъе къахьегамеи производственни дисциплина дика хилар да. Моттийта а доацаш социалистически яхье керда формаш балха хадданза юкъекхувларах а ба тха толам.

Цу цхьоалагIча цехе хьаю завода производствана эша пресформаш. Болхлошта хов хIанзчул тIехьагIа кIира даьлча, бутт баьлча шоаш бергбар малагIа болх ба. Из гIулакх дика оттадар бахьан долаш, болх боацаш бисац уж. Нагахьа санна, цхьа тайпа заготовкаш ханнахьа хьа ца кхаьчача, кулга кIал хул кхы тайпа яраш.

Хьаьнала къахьегача дикача, пайданеча хьехамашца коллектива гIо ду бокхагIа болча, балха опыт йIаьхегIа йолча наха. Царех ба А. Г. Доминови В. И. Климови. Коммунисташ болча цар эгара хьалха шоашкара масал тел бригадерча наха.

— Толамаш даха доккха новкъостал ду болх хозрасчетагIа вIаштIехьбаккхаро а, — яхаш дувц формовщика Х. Сатуева. — Цу хьисапе къахьегар пайда болаш хIама долга тхо кхийтта дукха ха я.

Хозрасчет юкъейоалаяро хIаране бехктокхам айбир, кхийттар шийна карагIдаьначунга хьежжа мара юкъера хьахулар хургдоацилгеи хьаэца алапи а цунга хьежжа хургдолгеи. Бригаде мел волчо караерзаьй массехк смежни професси. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт хьалха массехк саго кхоачашъеш хинна балха операцеш хIанз хийцца цхьан сагага чакхъялхийта.

— Тха цеха коллектива сий духхьал продукци дукха арахепарах хинна Iац, — йоах участка мастера С. Умаева. — Из латт тIехдика йола продукци арахецарах а. ХIанз укх сахьате тхо раьза дац тхоай продукце дикала. ХIанад из иштта? Сога хьттача, цкъадале, къаьна оборудовани хилар, шозлагIа-дале, геттара во лоаттаю бийдал. Во я тхона тIеххьарча хана хьакхухьийташ йола гIум а.

Лакхе мастеро дийца кхоачамбоацараш тахан цхьан дийнахьа нийсденна а хьахинна а дац. Уж дуккхача хана денз, денгара ди ме доал Iоалуш хьадоагIаш да. ХIаранена хов уж нийсдалара бахьанаш малагIаш да, довз уж дIадахара наькъаш а. Бакъда, цу гIулакха меттахьара хьовш саг вац. Де дезар да, массавар цхьатарра оарцагIа а ваьнна техха уж дIадахар.

Кхы цхьаькха а да укхаза болхлошта Iаткъаш. Геттара во, лостам боацаш я помещенешка. ЛерттIа болх беш яц вентилятораш. ЦIена, керда фо ца хилча чIоагIа хала да болхлошта къахьега. Помещенешка аьхки йIайха хул, тIаккха Iай шийла. Геттара хала а хеташ дийцар сога цхьан болхлочо столовех лаьца. «Пирожокаши компоти йоацар, цу дийнахьа кийчбаь цхьаккха кхача хилац столове, тIаккха лерттIа кхача ца биача, безам боагIий болхьабе а. ХIаьта шоллагIча сменагIа доаллачох дувца дезаш а дац, геттара во кийчбу кхача.

Лоацца аьлча, цу бригада коллективах ала хIама дац. Бакъда, цхьаццадола кхоачамбоацараш дIадахара администраце, парткомо, профкомо новкъостал доре шеко а йоацаш болх кхы а дикагIа дIагIоргбар цунна.

Ч. МАГОМЕДОВ.

Фотожурналистика заочни факультет

Фотожурналистика Ерригсоюзни заочни шин шера дешара лаьрхIача факультето 1989/1991 шерашка деша дIаэц.

Деша овттачарна юкъе дукхагIа бокъонаш я журналий, газетий, информационни агентствай, издательствай, теле-, киностудей штатни а штате боацача а фотокорреспондентий. Цу факультете деша овтта йиш я кхыболча суртаи доахача наьха.

Абитуриенташа шоаш балха болча моттигера печатаца чIоагIъяьйола справка - рекомендаци, 18х24 см формат йола 8—10 сурт хьадайт (хIара сурта тIа цун цIи, автора тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, почтови индексаца цIагIара адрес, сурт даьккха ха, моттиг).

Факультета дешара программа практически лостам болаш я. Деша багIараша Iомаергья сурта изобразительно - выразительни средствaш, фотокомпозици, сурт даккхара техника, фотожурналистика жанраш, фотографически материалаш, кхыйола предметаш. Факультето ерригача курсех йола программашен методически рекомендацеши дIаяйт.

Дешар вIаштIехьдаьккхад хIара слушателаца цун юкъарча а сурташ дахара а кийчонга хьежжа индивидуальни болх бара принципагIа. Деша вагIар цIи хезача фотомастера, суртаи доахача специалиста тIачIоагIву. Деша багIача юкъа слушателаша 15 темах практически заданеш кхоачашъю.

Дешара план йизза кхоачашъяьчар фотожурналиста факультет яккхарах дола тешал хьаэц.

Факультет самоокупаемоста кIийлен тIа болх беш я, дешар маьхах да (шера 60 сом), ДоагIаш дола ахча (деша дIанйцачул тIехьагIа(дIалу наха шоаш е царна рекомендаци яьча организацес.

Документаш хьаэц почте гIолла 1989 шера 31 августе кхаччалца, укх адресах: 119021, Москва, Бутиковски переулок, 12, фотожурналистика факультет.

Занятеш дIайолалу — 1989 шера октябре.

МОСКВА. Шера массехк миллиард сом — иззал зе ду вай кхьата ахча хьадеш, цун учет лелаеш, дIа-са кхухьаш, лорадеш. КIезигагIа зе хул, нагахьа санна, «электронни ахчах» — доазол дехьара «Америкэн экспресс», «Виза», иштта кхычар типагIа долча кредитах пайда ийбеш хилча.

ХIанз советски сберегательни банк цу тайпара система юкъейоалаеш я. Сбербанка Дзержинске отделене аппаратура дIаоттаяьй, хIьата, цига хIанз «Виза» яхача кредитни карточкай системагIа болх бе болалуш ба.

СУРТА ТIА: Сбербанка оператор О. Сосновская Сбербанка Дзержински отделене «Виза» система болх мишта бу хьахьокхаш я.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьехархочун мулаш

Вай республике дукха ба хьехархочун сий дола професси кара а ерзаяь. Дахьенна эшшача бесса къона тIехье хьалкхееш бола нах. Ишттачарех я Наьсарера № 3 йолча школера хьехархо Валентина Владимировна Сушенко.

Из я гаьннара вай долча хьа а ена, вай мохк, бераш, нах безабенна, дуккхача шерашка денз болх беш а наьсаре яхаш а йола эрсий кхалсаг.

Вурийтта шу да Донецки областерча Новоазовск яхача городе яь а хьалкхийна а йолча хьехархочо цу школе хадданза болх бу.

— ЗIамига йолча хана денз хьехархочун професси дукха езаш яр со, — йоах Валентина Владимировнас. — Из професси кхы а чIоагIагIа сона езаялийтар яр тха хинна хьехархо Ольга Степановна. Цо массаза а хьалхадоахар хьехархочун професси вай мехка сийдолаш хилар. Цу тIа дукха масалаш а кхувлар цу профессех лаьца.

1972 шера Ростовски университет яьккхачул тIехьагIа ера къона хьехархо Наьсаре.

— Со а са мар Вячеслав Георгиевич а дехке даьннадац тхоаш укхаза дахкарах, — йоах Валентина Владимировнас. — Университете со деша ягIача хана дайзар тхо. ХIьата со дийша яьлча оаха лаьрхIар вIашагIкхета. ХIанз дика квартира йолаш Назране дах тхо.

Атта дацар хьалхарча шерашка гаьннара хьаенача кхалсага ца йовзача моттиге ший вахаре хьалхара мул баккха. Дале а, ший балхацара а берашцара а безам боккха хиларо эшайора дукхьала увтта халонаш. Цуна байзар керда мохк, керда къам, яйзар профессе къайленаш, хьахилар доттагIий.

Цун вахарцара эггара дикагIа мел дар школагара хьадаьнна а хьайца а да. Ший мел дола хьинар а говзал а дIаеннай цо школанна, мадарра аьлча, къона тIехье коммунистически кхетамца хьалкхеяра. Цо доккхал ду, иштта сийрда вахар школаней бераштей дIалуш из хилар.

— Берашта Iа дIахьийха хоьа оамалаш цар вахарца массахана а хургья цхьа барашнара шоллагIчарга ювлаш, яржаш дIагIоргья, — йоах Валентина Владимировнас. — Эхь — эздел хилар, массахана ший хозача хана оамалех ца къасташ дIавахар — из доккха сийле йолаш хIама да. МоллагIча къамах из вале а вахаре, кIезига лоархIам болаш дац, шийна гонахьара мегарг мел болау нах гаргаозар, царца гIулакх леладар.

Школе керттердар бер да. ХIьата берашта цо дIадовзийт вахар ше хила мадеззара. Царна массаза а школе дIахьалхадоах, ираз сенах латт. ДIахьалхадоах ираз ахчахи рузкъахи ца латташ, хьаьнала къахьегарах, хьакъалах, эхьэзделах, гIулакхах, дика дешарах, граждански а, патриотически а, интернациональни декхараш лерттIа кхоачашдарах латташ хилар.

— Ший болх теоретически мел чIоагIа кхетабеш вале а, специалиста юххьанца практически шаьрвалара новкъостал эш дуккхача хана болх беш хьабоагIача нахагара, — йоах Валентина Владимировнас. — Тха школе из дика кхетаду. Шоай йоIага, йишийга санна хьежар сога уж юххьанца со болх бе йолаеннача хана. Сона цIаккха дицлургдац, дас санна теркал еш цу хана тха школа директор хиннача Беркенхаева Шахмарзий Джабраила сайна даь новкъостал, хьехараш. Цо кхы а дикагIа хьайовзийтар, езаялийтар сона айса каралаьца хьехархочун професси.

М. ЧАХКИЕВ.

Ширача замалахьа хинна сакъердам

Хьалха цIихеза, дина йоI ювцаш хиннай. Ловзар-пандар эттача, дин бийсен дIахьош хиннад ловзар дIа ца хадаш. Цу ханара ловзарпандар да хIанз наха леладер, бакъда, цу хана хиннача тара-м дац.

Массе лоаман юртара кагий нах вIашагI а кхийтте, ваIад еш хиннай, масала, кхоана ГIайрбика Сув (йиIий цIи) йолча пандар лакхийта даха деза, аьле. Иштта цхьан дийнахьа Хамхой Iасолта ГIайрбика Сув йолча бахаб-кагий нах (цу ханара кагий нах хиннаб 30—40 шу даьле), сакъерда аьнна. Наггагахьа пандар йиш а лохкаш, дукха ха дIахьош хиннай цар. Тхьамада кад хоастабеш хиннаб, аз ер кад дIамол, масала, гув болча гIала йогIарах дог ца Iабача кIантий моаршала, аьле. ШоллагIчо кад хоастабу лоам тIара токхам бахьаш воагIача кIанта моаршала, хьамара. ТIаккха пандар хьа а ийца ши йиш локх, юха а пандар Iоотабу. Кад хоастабу лоаман гIалашка яхача Сувна моаршала, цун ха деш латтача лакхача лоамий моаршала, аьле. ТIаккха тхьамадас дош лу ший новкъосташта. Ший аргIагIа дош оал шоллагIа вагIача Элберда. Сувнага оал цо: Тахан сигал гIолла додача оалхазара тиъам лостабаь а е пIаьраска бус йоIо деннача сагIо теха а, тхоай кер чура бала Iа юхатохаргбарий-хьогI яхаш да тхо. Нагахьа хIанз Iа ладувгIаргдале, хьога хатта цхьа-ши дош дар са.

Аз ладувгI, оал ГIайрбика Сувно.

Ер тха тхьамада Бийберд, хьона махарра, тахан укх ший зIамагIашта доал а деш, акхарна фу эш а ховш, хьавоагIа, хьо хьай зIамагIашта фу эш хьажа еза. Бийбердийна хет хьо яхачул хозагIа юрт укх вай лоам чу цхьаккха йий-хьогI, аьнна, хьо дага еха сахьат ше ца даьккхача шера нийса хет цунна. Ийссазза Тийрках даьнна къаьна кожбик, гIилой хьастара ийца ГIайрбика Сувно денна замзала хий да ер, яхаш, ше чухь чур-чур а яхаш, тIехьа талгIеш етташ доагIа бIасийна Тийрк да. яхаш ва ер. Сигалара седкъа урдувна а телаш, лаьттарча шайхаша амин а яхаш, фуралъаьлий мехкарий хьона зерате ахийта низ кхоачаргболаш волча Бийбердийга я хье раьза яле, йоагIаргья ала деза Iа.

Цхьа юкъ йоаккх сатийна багIаш, тIаккха юха а хоатт: фу ях Iа Сув?

Иззамо волча лоаман кIантага гIоргйоаца йоI из лоаман йоI яц,—оал Сувно. — Цу Бийбердийга гIоргья со, раьза я цунга маьрел де.

Кагий нах хьалгIовтт, раьза хул, баркал оал. — Юрта вена хьаша вай дай IаьдалагIа лоархIаргвоацача цIен тиша тIехье кхуйла, — оал тIаккха. Элберда ший къамаьл юхадоладу, массавар сатийна вагIа. ТхьамададагIа — Бийбердийгара пурам дех. Сай къамаьл дIакхоачашде аз, оал. Цунна пурам лу.

— Новкъостий, тахан укх вай тхьамадана ловш доацар дувца йиш яц вай, массе цхьа барт болаш хила веза. Вай несий Сувнеи Бийбердеи боралга хьежача бакъахьа деций вай, йоах Элберда, массе раьза хул, пандар хьаэц. Сув йолалу, го боакх, тIаккха тхьамада гIотт, тIаккха кIеззига халхар а дийя хьабовл. Сув, оал Элберда, гIийла ладувгIа йиш лакхал вайна.

Этта ер мо ловзар латт, аьнна, саг веча тхо доацаш дIадоладайтад из ловзар аргдолаш кIант макхувла лоаман кIанташта юкъе, аьле йиш локх Сувно. Ший пандар оаза юкъе доаладу:

Заманан йIоаххал хьа цIи сона йицлургъяц. Са дега чу кхехкаш из латт. Ер дуне мел латт, хьо хестае сай дегIа низ кхобергбац, аьле йиш локх. ТIаккха пандар Iоттабу, баркал оал, массе хьалъайлу.

КхоалагIа вагIача Жахота воIага ТовсолтагахьаIобIарахьож.

ГIайрбика йоI, хьоца дага ца доалаш тхоай къамаьл дIадахьа лац тхона. Тахан укхаза вIашагIкхийтта кIантий хьона махарра, цхьацца бала боацаш бац, хьай гIулакх чакхдаьлча хье паргIата я аьле ма хеталахь, новкъосташта фу эш ха деза хьона.

— Вайнахага товргдолаш хIама дац Iа яхар. Товсолт, оал Сувно, вай шурен даьттеи санна вIашагIъийна хила деза. Со Iа яхар де раьза я, хьона а хьа новкъосташта а фу эш хьожаргйолаш а я.

Ер сона магIа вагIа вай новкъост — Элберд негIий шаьрача ара а ухаш, цигара говрий ремаш кхувла низ болаш а вац, хIьата лоам дIахийца лелаш жа Iулаш долаш а вац. Тийркал дехьенсехьен кхувса дой долаш а вац, хьона магарра, тухо даьръяь чов санна, корзагIдаьнна дог а долаш, хала из къувлаш вагIа, цIаккха къа а лургвоацаш, къавелча къий а лургвоацаш волча укх вай новкъоста — Элберда саг лаха еза вай.

Сув йист хул.

— Шо раьза хуле сона бакъахьа хетар ер СаргIаз, Iа фу яж, Элберд?

Элберд раьза хул. — Аз ала мегаргдарий цхьа-ши дош, — оал Элберда, цунна дош лу.

— Когара даьле керте дувлаш Iазраил, Жабраил малейкаш хилча, даьлера шоашта са дехаш гонахьа хьувзаш массе адам хилча, СаргIаза се даьлера вийхача, цу Iазраила, Жабраила укх СаргIаза яхар дергдолаш санна хет сона.

Элбердий къамаьл соц. Товсолта ший къамаьл юхадоладу:

СаргIаз, фу ях Iа? Мишта хет хьона вай новкъост Элберд?

СаргIаза ший аьрда кулга пIелг церагашта хьалтIа а бихье, «даьра хац сона-м» — оал.

— СаргIаз, — оал Товсолта, — ер къамаьл чакхдаьннадац, аз хьона тхьовра йийца говрий рема, жа Iулаш хьона ховш мадий, укхох лаьца дувца хIамаш дуккха дар, уж вай дийца даргдац. Заман йIоаххала хьа цIи оаха йоаергъяц. ЦIаккха хьо хестае тхоай дегIа низ кхобергбац.

Цу тайпара дукха къамаьлаш деш ха дIахьош хиннай цар.

СаргIаз, оал Товсолта, укх Элберда куц-кеп дувца ца эшаш, наха дика йовзаш я. хье укх Элбердах яще, укханга йоагIаргья, ала деза Iа. СаргIаз лаьтта бIарахьежжача латт, кIезига корта Iочу а белле, гурмале ткъам хьал а лаьце, цхьа юкъ йоаккх, тIаккха шорттига: «Со-м гIоргья, цо юге», — оал. Массе хьалгIовтт, баркал оал.

Тхьамада йистхул: «Новкъостий, сона хац, сел чIоагIа оаша могаваь ер Элберд ах-астагIа вий-вац, боралга хьежача бакъахьа деций вай. Пандар хьаэц. СаргIаз юкъейоал «ворс-вай» аьле, Элберд тIехьа волалу хьалхара бIал баккха. ТIаккха ладувгIа цхьа-ши йиш йоаккх, пандар Iоттабу. Тхьамада баркал а аьле, мехкарий арабовл.

(Ер дийцад СурхотIарча Аушев Аьлте Аьлтмара).

ДIаяздаьр
I. МАЛЬСАГОВ.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

Хьамсара кагий нахи мехкарийи!

Н. Демина цIерагIча № 2 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально - технически училищица деша хьех шо ер специальносташ караерзае:

Итт класс чакхъяьккхараш.

1. Технологически установкай оператор, компрессорни машиннист. Стипенди — 72 сом.

2. Химически анализа лаборант. Стипенди — 30 сом.

3. Промышленни оборудованена ремонт яра вола электромонтер. Стипенди — 72 сом.

4. Электросварщик, технологически оборудованена ремонт яра вола слесарь. Стипенди — 72 сом.

5. Приборист. Стипенди — 30 сом.

6. ЭВМ оператор. Стипенди — 30 сом.

7. Столяр (мебель хьаяра лаьрхIа). Стипенди — 30 сом.

Дешара ха — 10 бутт.

БархI класс чакхъяьккхараш.

1. Технологически процессий оператор - лаборант.

2. Промышленни оборудованена ремонт яра вола электромонтер.

3. Электрогазосварщик.

4. Счетно-вычислительни машинашта ремонт а гIулакх а дара вола электромеханик.

5. КИП-а слесарь.

6. Столяр (художественни мебель хьаяра лаьрхIа).

Дешархой дерригнеца пачхаьалкхено Iалашбу.

Дешара ха 1—2 шу.

Деша овтташ ер кхьаташ эш: паспорт (ваь хиларах дола тешал). медицински справка (№ 086-у). вахача моттигера справка, характеристика, дешарах дола аттестат е тешал.

Училища адрес: г. Грозный, Индустриальни ул., 10. №№ 2, 5 йолча трамвайшца «Пожарка» яхача остановке кхаччалца ваха веза.

Телефонаш: 26-48-15, 26-48-18.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Грозненски № 4 йолча юкъерча профессионально-технически училища кагий нахи мехкарийи деша хьех

Укх профессех Iомабергболаш:

1. Мехкдаьттен гази йоаккхача эксплуатационни тохкамен бурув тохача бурув деттачун гIонча, электросварщика болх бе а Iомавеш.

2. Буровойшта гIулакх деш вола электромонтер.

3. Электрогазосварщик.

4. Слесарь-авторемонтник.

5. Химически анализа лаборант (мехкарий).

6. Топограф-геодезист.

7. Мехкдаьтта доаккхача оператор.

Училище дIаэц 8—10 класс яьккха бола кагий нахи мехкарийи, иштта эскаре гIулакх даьчул тIехьагIа запасе баьха бIухой а, 3, 1 шера дешаргдолаш.

«Грознефть» яхача объединенена лаьрхIа кадраш кийчъю училище.

Училище дешача юкъа дешархой мах боацаш Iалашбу барзкъашца, кхачанца, учебникашца. Производственни практика чакхйоаккхача хана шоай специальностах болх барах даьккхача ахчах 50 процент дIалу дешархошта. Училище дешаш йоаккхаш йола ха балха стажа юкъе йодаш я. Мехкарашта лаьрхIа училище хьайийлай барзкъаш тега, пазата хIамаш хьае Iомабеш йола курсаш. Училище болх беш я кхы масайтта кружоки спортивни секции. Кхычахьара хьатIабаьхкараш, Iе моттиг йоацараш Iалашбу дика тоаяь йолча общежитеца. 10 класс яьккха барашта 36—45 сомага кхаччалца стипенди лу. Училища кхо курс яьккха экзаменаш дика дIаенна болча кагирхошта юкъера образовани хиларах дола тешали профессех квалификаци. яларах дола документи лу. Училище йистеяьккхараш болх бе хьожабу Грозне а, цун доазол арахьа а.

Училище деша дIаотта безам бараша директора цIерагIа укх тайпара документаш дIалу: заявлени, дийша хиларах дола тешал, характеристика, 086-у формагIа йола медицински справка, вахача моттигера справка, ваь хиларах дола тешал, 3х4 боарамагIа дола 6 сурт.

Хьамсара доттагIий! Дувла тха училище деша! Из йистеяьккхача лакха квалификаци йола болхлой хургда шо.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьский р-н, 12 участок, телефон 9-54-43-04, 9-54-41-02.

Училище дIакхача йиш я №№ 13, 25, 24 йолча автобусашца «12 участок» яхача остановке кхаччалца дIавахача.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 АВГУСТ, ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильм.
8.55 — «Спрут-2» яха телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери.
9.55 — «Утсав» тIеххозача Инде хьаьша.
11.00 — «Камера дуненга хьеж».
12.00 — «Я вам спою» яха передача.
15.35 — «Летние впечатления о планете «ЗЭТ» яха берашта дола фильм. 1-ра сери.
16.40 — «Аися» яха эстрадни оркестр.
17.00 — Телевизионни документальни фильм.
17.50 — «Яхкайтта шу даланзен бокихагIеи».
18.35 — Генеральни авиаконструкцера. СССР халкъа депутатацара М. П. Симоновцара беседа.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Телевизионни документальни фильма премьера.
19.55 — З. Кодай. Виолончелаи фортепианонни йола соната.
20.00 — Телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Спрут-2» яха телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери.
22.40 — «Тахан дунен тIа».
22.55 — Фильм-концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.45 — СССР МВД чурча эскарий духови оркестр.
9.15 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.45 — А. Серафимови... «Стрелочник».
10.15 — «Здравствуй, музыка» яха передача.
11.00. 13.00 — «Кердадараш».
11.10 — «Четыре танкиста и собака» яха телевизионни художественни фильм. 13-гIа сери.
12.05 — «Советски Союзе гIолла». Киножурнал.
12.30 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
13.10 — «Вечерницы» яха телевизионни художественни фильм.
14.25 — Лелама кхерамзле.
14.30 — Телевизионни документальни фильм.
16.40 — Арендеи арендатораши.
17.00 — Информационни программа (гIалгIай меттала).
17.10 — Союзни республикай студей фильмаш. «Когда рядом мужчина» яха художественни фильм. «Молдова-фильм». 1977 шу. (Духхьашха).
18.45 — «Вай заманхо» (гIалгIай меттала).
19.00 — Информационно-музыкальни программа.
19.25 — Хоамаш. Реклама.
19.30 — Литературни передача. «Син гIенал» яха М.-С. Плиева роман (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Замахи сайхи». П. Васильев.
20.35 — Хицарча спорта тайпаш. Европа чемпионат. Хи чу кхоссавалар ФРГ-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хицарча спорта тайпаш. Европа чемпионат. Нек дар. ФРГ-ра передача.
22.05 — «Сопот-89». ШоллагIа ди. Польшера передача. Перерыве — «Кердадараш».

18 АВГУСТ, ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Мультфильмаш.
8.55 — «Спрут-2» яха телевизионни художественни фильм. 5-гIеи, 6-гIеи сереш.
11.10 — Саг. Лаьтта. Вселенни.
12.10 — Фильм - концерт.
15.35 — «Летние впечатления о планете «ЗЭТ» яха берашта дола фильм. 2-гIа сери.
16.45 — «Александр Покрышкин». Телевизионни документальни фильм.
17.45 — Берашта оахкаргех.
18.15 — «Тхо лаха доях». Халкъа къаьнара ловзараш юхадийндарах.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Стачка чакхъяьлча» яха Кемеровера передача.
19.20 — Мультфильм.
19.45 — «Ланха, пандар».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Из хиннад... хиннад...».
22.00 — «Спрут-2» яха телевизионни художественни фильм. 5-гIа сери.
23.10 — «Тахан дунен тIа».
23.25 — «Спрут-2» яха телевизионни художественни фильм. 6-гIа сери.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.45 — БССР музыкальни фольклора концерт.
9.20 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.50 — Н. Лесков.
10.35 — «Здравствуй, музыка» яха передача.
11.00, 13.00 — «Кердадараш».
11.10 — «Четыре танкиста и собака» яха телевизионни художественни фильм. 14-гIа сери.
12.10 — Документальни фильм.
12.30 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
13.10 — Ритмически гимнастика.
13.40 — «Когда рядом мужчина» яха художественни фильм.
15.05 — Телевизионни документальни фильм.
16.35 — Документальни фильм.
17.00 — Информационни программа (нохчий меттала).
17.10 — «Инопланетянка» яха художественни фильм. (Духхьашха).
18.35 — Информационно-музыкальни программа.
19.00 — Информационно-публицистически программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Хицарча спорта тайпаш. Европа чемпионат. Хи чу кхоссавалар ФРГ-ра передача.
20.30 — Массанена йола спорт.
20.45 — Хицарча спорта тайпаш. Европа чемпионат. Хи чу кхоссавалар ФРГ-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хицарча спорта тайпаш. Европа чемпионат. Нек дар. ФРГ-ра передача.
22.05 — «Сопот-89». КхоалагIа ди. Польшера трансляци, перерыве — Информационни выпуск.

РАДИО

17 АВГУСТ, ЕРА

7.15 Сихдалара баргал етташ.
7.25 — 7.35 Хоамаш. Хаоттам.
7.45 Передачай программа.
7.50 — 8.00 Республикански газетий обзор.
8.15 — 8.45 Халкъа музыка (гIалгIай меттала).
11.15 «Патриот» (гIалгIай меттала).
11.30 «Микрофонаца Грозне гIолла».
11.50 — 12.00 «ДоттагIал». НегIий меттала передача.
15.15 — 15.30 Музыка (гIалгIай меттала).
16.00 — 17.00 Социкультбыт—юкъара йоахо.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.40 Даьймехка исторе оагIонаш. Академик П. Захаров (нохчий меттала).
18.55 — 19.00 Музыка (нохчий меттала).
17.31 «Цiе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 Концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 Хоамаш.
18.40 — 19.00 «Вахара хьисап — советски».

18 АВГУСТ, ПIАЬРАСКА

7.15 «Юрта Iуйренаш».
7.30 — 7.35 Хоамаш. Хаоттам.
7.45 Передачай программа.
7.50 — 8.00 Республикански газетий обзор.
8.15 ТIехьабусараш хила йиш яц.
8.25 — 8.45 Къона йоазонхой микрофона хьалхашка. Литературни передача (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 Хьалхалаттача коллектива сурт (нохчий меттала).
15.15 — 15.30 Партгруппашка отчеташи хоржамаши (нохчий меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — 17.31 «ДоттагIий оазаш».

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 26 — 31, Грозне 28 — 30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 15 — 20, дийнахьа 27 — 32 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Хьамсара новкъостий!

Диц ма ле 1990 шера шоашта «СЕРДАЛО» газет ханнахьа яздайта

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тIехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка.

СФ05215. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2577.